

K13/27
605 (24)-

*Marriage of the
Cristomina
and ...*

NAME
NAAM

Henretta Mhlongo

APR 24 1948

THE
FORWARD
EXERCISE BOOK

*40p
£3.5.0.
index 5.*

K13/27

7 books

*Microfilm 12/3/48
12/3/48*

SUBJECT
VAK

Fair View M. S.

STANDARD
STANDERD

Umzumbi Rail, Natal

SCHOOL
SKOOL

19-4-43

MADE IN SOUTH AFRICA
J.S.S.B.

tibonakalisa. noma iyinyoni ne-
dliwayo, noma iyinyoni nenga-
dliwayo. Itotibonakalisa nge-
tedo tayo.

Ngoba kunesimwe sihathi
ute wayehlula ngekuba ayi
tshel kwekuthi utoyiteka, kani
eberiyihohlisa. Yena ene, ebejake
kuyidla, nje, ayizeke. Yasuke
yaba lubuni, ke. Ayate ya
-mvuma noma eseyeshela nge-
kuyibabata ethi yihle kabi
ifwana nelilanga liphuma.

Ithi mangabe imwehlu-
lile abe sebuyela emuva aye
kothatha namamwe manga
abe. Afike ngoku ayitshel
kokuthi yedlula tohe tinombi
tehlaba. Yena uyayiteka ngo-
ku. Tomo temandla abe
tityimashumi namane. Kuhl
ihiphe livi, nje, aye koyilo-
bola kuyise.

hemwe, ke, inombi, mangabe
beyijake kugana idele mfowabo
tomo, ibe seyivuma. Mangabe
ingasile, imvumele laha ethi
kukhle, ke, bablangane kucala
yihona etoke ayive kucala
kanjuba aye kuyise wayo nge-
kuyiqelala kwenja.

Mangabe isile, futhi inga-
kufuni kwemithiswa yimunu
ceje ayilale, ingakuvumi
koke loko. Kojwa iboke nge-
kumvuma ceje, injonje.

Itocala ngaye ligaca
laha. Imwahle buhlalu.
Ihiphe bohie buci kwe bayo
kuyena. avunule aqonse
qo!qo!qo! Lababukeleyo
bate babute kokuthi kojwa
eyaphi lenombi nesebeda ka-
ngaka.

ngoku, ke, minjonjo iboke
ehaya emabaleni, kubo munu

Mangabe ithanja icale ngenane yenomlatana yakubosoka. Iyivunulise ite iqonse 90!90!90! Banu labajala bayibone ingane seyiqonisa njena. Bayibute kwekutshi kojwa ikutholephi loku lokuhle kangaka?

Isho ingane kokuthi ikuphiwe wusibanibanyana. Bahohlwe, nje, kwekutshi lenombi iblanganiwe yini nalengane. Bate babute kufwana abe sebatshela kwekutshi yinombi yake. Seyitshela lungati, ke, emtini ngako kwbungata lengane yakhona.

Banu nabajala sekutoba yiloku beyiphawula koke kweja kwayo. Behulumanga yo. Kuthi noma inombi betimemiwe kutoba hona usebedi kubosoka, yona ingayi. Kojwa ivunule iqonse iyohlala

ngakanidle kwemuti. Kute tona
tinombi netisiva temtini tito
yibona. Ifike ibe nelutha-
njo nohukulu. Ibashiye ne-
mikhodo bojadewabo. Bekhu
kane, ke.

Bayafika kubonina nako-
-nina hulu bayayiphha
mihodo yalenombi. Bayabuka
bebabata. Betshele bonina
kwekuthi lenombi ithanja
mfowabo. Bejabule bonina
, besho kwekuthi nempela
lenombi inelisu ngempela.

Sekuyacala kufika etihar-
tshini tekuba ufwana uya-
teka, seyiyaphumelela yona.
Iytedhula netimwe tinombi.
yejiwa yiyona minjono yayo.
Yayikhodela nangesihatchi
mhaya usuhlangene. Ken-
hetha etinombini temfana.
Uhetha kwekuthi yiyiphhi

monibi nefwanele ike ufati
kufwana. Lisu layo lemin-
jonjo yayo liyeje iphumelele
eluthanjweni lwayo. Ngoba
luthanjo luyadonsiswana.

Minjonyo Ingoduwani

Inombi inele iqelwe, nje,
Kuba seyithelwe ngenyongo.
Isinganjonja elubala. Ingeke
isafihlisela ngokw. Isitotibona
kalisa elubala bunu bayo.
ngoba phela yona isikethiwe
kwekuthi iyathanjwa ku-
nebanakwabo.

Manangabe iqelwe ^{nga} ~~ng~~
lomwaka isitolima laha e-
twabo. 'Ilime sijumbi. Ili-
me sibatata. Ilime sife
sayo. Kulesife itotshala
mlila, ~~---~~ nemabele ne-
mathanga. Itshala nalon-

tshisi. Tohe letivanje etayo.
Itigela kubonina laha chwabo,
nakuboninahulu.

mangabe ikhophulelwa
letivanje, khave sejitoli-
ma tona tojwa. Itotshi i-
nato tayo, ibe ilimisa
bonina ngoba ingakasi
kwetshetho wabonina, ngo,
ngoku. Ku fwanele base-
bede nayo ngempela be-
yifunzisa bufati ngoba
naku seyiganile.

Ngoba emtini mun-
-u usebeda ohe masimw
ekhwabo. Naye anikwe
ahe, adule awasebede
nawo, noma ewasebeda
ekhwabo.

Uthi noma esesebede
kangaka endle, nakeha-
ya woha usebedi weku
pheka ubuyela kuyena.

ngoba utoshiya ehe madi
ekuseni. Ayambe e phe ti-
ngane sikhokho. asebedo
, asebedo endle, abuyele ehaya
ngesihatchi tomo tibuya i-
hladane. Afike ehaya, a-
shanyeke.

Abe sephemba ceje e-
gxeimeka kudla etiko. a-
be seya madi futhi. Eba-
sela, ephakulula. Kudli-
we. Abe seythota tuni.
Atibeke, abe sefuma ku-
-dla kwakusihlwa, akupheke.

Mangabe esephekile, ke
usetotshatha misebedi ya-
he ayeje. Utokweluka. Eku-
-kele yona minjongo yaba
nayotibonakalisa ngayo
bumu bwaba emtini.
Eluke mahuko, Eluke ti-
qephu. Eluke tinyati.

Atthunge macoma, netimbenge,
 netichumo, nemifusa, neti
 khetho telijiki. Eluka ne-
 mahludo ekuhluda lijiki,
 nemijokwe, nemahewu,
 eluke tithebe. abekelele
 ngibe wabe ngonge. Elu-
 ke nakusihlwa, ngoba
 kunetimwe tisuku hhave
 etokwelika emwini nga-
 malange usebeji ubokile
 wabonina. Utosebeja lite
 lishone lilanga.

Nganetimwe tisuku
 naye utobagela bonina
 baye komsikisa ingema
 nemagqeba nemiti, neli-
 lala. abekelele, ke, ma-
 ngabe seyomile, avane &
 tshatha, nje, eluka.

Letino tathe mateluka-
 yo, ulungiselela kwabela
 banu bentini ngamdlango

egqagqayo. Yiyona misijonjo
nyalo layo, mowu nangena
ngayo emtini.

atshi ejisebeda leno ya
he, aba ecorja ngemrjonjo
wekucala, eqliwe. Ino ye-
kucala, utoya kobona muti.
Utomena, ke. ~~mmmmmm~~ Inema tinom
lu kokuba tito kwetshwala
kudla kuzena. Ngoba use
gaye lijiki. Waha matha-
nga. Wagula sitambu.
Wasila imuphu. Wem-
ba batata nemajumbi.
Wacoca bontshisi netini-
dlubu netinjumba. Nako
kobe kudla nakulimileyo.
Wakucoca kwegqvala in-
dlu. Bonina bamwelakelela
nje, ngetitsha ngatimwe.
Ngoba abetilimale phela
lo kudla kwaha.

Usetotimema, ke, tino-

ml' noma tijimashumi la-
mane, noma yimashumi la-
yisihlanu. Tetswale. Tija
mbe naye. Ngoba phela utshi
eqelwa, abe semhetshile m-
ganisi wabe, latomhulume-
la ngamdlange kufika bam-
bentini.

Lomganisi wuyena ma-
hotshana. Utokutshala abe
yisiphengqeba yena. Ngoba
phela mahoti yena yinya-
thi.

Titongena tinombi ne-
mnyonjo. Titobona muti.
Atokikita mahosikati em-
tini. Kudla kungene ku-
qwal indhu ekhwalomun.
Lijiki ligqwal imbita ye
lijiki nezulu yemtini.
Imbita lengangena tingane
letinathu tibalqelana ekhath-
i kuyona, tidlale:

Tifike tiphelwe kudla. Tona
 tenela kubeka kudla loko ekhwa
 bo, tiziswe elawini. Tifike ti-
 shaye mchuchumbelo tona.
 Kuti kungena malunga em
 tini, atobabingelela.

Kube sekungena imbuthi,
 kudla kwemshakati. Imiswe
 ngembili kwabo. Kutshiswe
 nakoko kudla kwabo mshakati
 abe sebonga, ke, ngamisi
 ecetshi kuhlaba bamhlidela bam
 phekele. Kutshi ihloko, nerna-
 ncina, nesisuthi sembuti kw
 ngaphakwa. Atikudli tinombi
 tikupha umbaya.

Kungene kudla. Tidle
 tinombi. Kungene imbuthi,
 tidle. Tibe setiyasina fu
 tshi. Tisine tisine titsha-
 the titsha tato tiyambe. Ba-
 tihapha baruu bemitini. Ba-
 tibeke endleleni ceje babuye.

Kusala emtini.

~~mmmm~~
 Mangabe tinombi tifikhe nge
 Lwesine kutobona muti, tito
 yamba ceje, asale mshakati
 nemganisi wahu. Bona, ke,
 sebole bayamba^{be} nge lwesine
 nolutayo.

Batolala. Bavuke kum-
 nyamanas. Mganisi yena
 afike avule ekhwabo. aju-
 mele timbita tekubai madi.
 Atiphatshe tibe tibili. Nem-
 we eyahe, nemwe eyemsha
 kati. Bafike bawake madi
 kuyasa ayanjena. ngoba
 utowashiya ngakandle kwe
 muti, awangerise nganisi
 ngoba mshakati alokothi
 anjena ethwele emtini.

Kuyasa kutshiniwi
 sebekesimwini bayabla
 kula, ngokw. Bahlakula

bahlakule, batē balanjwe.
 Kwephucwe nganisi lihuba
 , efungisehwe ngeyisetala.
 abe seyeka, ke, kuhlakula,
 Gabuye.

Mganisi angene atsha
 -the timbita temaji. bafike
 bagete batabi ju. bethwa
 le timbita nemadi. afike
 angenise mganisi. Kube
 yihona ebujayo, betocathu-
 la elibaleni, atē angene
 endlini laha kebekwe
 lona.

Kube sekungena kudla, ke
 badle. Kufike malungu emtini
 atobabona. Kojwa yena mshakat
 ahulumni lutho. Kute kuphenjile
 mganisi.

Kudla loka futhi bakudla
 mangabe engeho yise, nenina,
nembuluwe, neyosatana, ne
bafowaboyise. bohe labanu

abadlelwa umshakati. Uyaba-
tila. Ngako, ke, kudla kwabe
kulethwa yilabo labangena ku-
hloniphwa, ukutē adle mshaka-
ti, ngoba engena kubadla laba
labahloniphwayo, noma ese
nikwe imbuti yekudla kudla
entini.

Ingane nesuke ithumwe
kuyokudla namshakati iye i-
lambwe. Ithi iya, nje, ibe i-
lambile. Ngoba mangabe ikw-
yisa kudla seyesuthi, itofika
ihe kabili yesuthi. Nemsha-
kati naye ahe kabili ayeki, ng-
ba ingane yentini seyizekile
nayo.

Sebutodli wa, kuselwe,
kubhalwe. Kugqwalē tanombi
netisiva kutobonwa mshakati
Abonwe, abonwe. Abe sebuye
ephuma emwini, eya kothota
tani. Bayamba nemganisi

K13/27

16

nyalo. Batibophe batethwale⁶⁰⁵ tite
titsegete. Angene nato nganisi,
aburye emuva alanje tamsha
kati. nato ayotathula laha
tikakwa hona. Aburye, ka, ba-
cathule bangene, bahlale.

Kungene futshi kudla. Ka-
de ngempela besuthe. Ngoba
kudla kuringi, kwetihlobongo
-tihloba. Kube yikuloba hlobo
batsha emucurum nyalo. Lo-
kuseleyo, ka, kutonikwa tinom-
bi netisiva nebanu na bato
butha hona kumshakati. Ngo-
ba phela titha tiningi kahulu
tekudla kwelihetshelo. Lekudla
kuphekwe yibahelwane. Kwaphe-
kwa nahona ehaya.

Ntamama, ka, kutibukw-
lwa nabwe namabili. Lemga-
nisi, nelemshakati Ngoba
phela kurye kungeniswe wona
womobili elawini. Abekwe ne

timbokojo lawo. Abekelwa bona
homshakati nenganisani wake.
Mangabe engabekwanga, utoya-
mba nganisani aye kowalanga,
awalanje kuninatale.

Abe seqela mbila, ke. Abe
sewuba ninatale ngembenge.
Baqwele banu laba elawini, ku-
tokukwa mshakati kwekutsi
uyakwati yini kusila.

Nganisani, ke, utocala eve
kwekutsi yikiphi libwe nelinge-
neka kahle. Abe selinika
mshakazi. Babe sebewugotha,
ke, mbila. Banu woklote ku-
chilika maphudi. Banu laba-
-bukelozo banamwe ngempela.

Babuye baphume futshi
baye efuleni. Babuyise radi.
Bahlale, ke. Kusihlwa futshi
kudliwe. Mangabe sebesuthi, se-
kutofika banu labasha batosine-
la mshakati.

Kujobutshwa, kubutshwe, kube sekufika sihatshi sekulala. Kuhlakatekwe, ke, kuyiwe kolalwa.

Losebedi, ke, mshakati benemganisi, batosebeda wona, ke, bate bacejetisukw leto labatoti hlala laho emtini.

Bakweja, nje, lokw bayahlolwa emtini kokutshi bayakwati yini kusebeda.

Lothi lifika lilanga lekuyamba libe selibekelwe ligogo kwadlula kwasala tuni metingekandle kwe-ligogo.

Mangabe mshakati eye emtini unyeni wahle yena uye angabi hihlo ehaya. Ukute bakubomshakati babululeka kwekutshi unwanwa hhave eye komosheka emtini. Loko baye bakugela, nje, kahle batali ngoba lenombatana yaqelwa im-

sulwa. Kufwanele ite igqagqe
futshi imsulwa.

Kuhlakula.

mmmm

Ingoduso, ke, iqelwe ceje ya
wuyisa monjorjo wekuyobona
muti. Yabuye yabuya, ke.
Iyalungisa, ke, tima hla tayo
ngoba phela iyalobohwa. Tayo
iyeluka timo temuti wayo,
netekunika malungu emtini.

~~Sekutofika~~ sihatchi se-
kuhlakula engakosini. Use-
tofwanela ucoce kudala, futshi.
alungisele kuya emtini. ayise
monjorjo hona.

~~Mangabe~~ eselungele, use-
tomema tinombi. Atimeme
eseyaletile emtini kwekutshi
uzeta utohlakula.

Sekutoba yibona, ke, banu
bemtini nabamlimele isimu.

Bayipuluhe, nye, ibe wumpu-
luhe longahlakulwanga. Leyo
, ke, yiyona simu letohlakulwa
wumshakati.

Utotshi, ke, mangabe eseme-
ma tinombi, atitshela kwe-
kutshi tite tiphathe mahu-
ba tohe. Kutshi noma tibe
hona letingawatsholanga
mahuka emakubo, setowa-
tshola ngembili, hona emtini.

Tohe letinombi letime-
miweyo, titofika ekuseni,
lingakophumi lilanga.
noma tiyimashumi la-
mane, noma tiyimashu-
mi layisihlanu, titofike ti-
tshathe ~~titsha~~ tibwa te-
kudla kubomshakati.

Kutofikelwa ngake-
simwini leyo. Lotshi li-
phuma lilanga, tinuli

tobe tishurca tibeka etulu.
Tinombi tibe seloku nje ti-
beke kasi, tixabene nelu-
hula. Ayiseho nesabulumisa
nemwe.

Mshakati useloku
equbuka nje, eyifukula
eta nayo injima leyo. Lo-
ku phela yena ume eqhu-
lwini, nemganisi wake
wamnisa kulediya
qhuku nelingake.

Uto yithatha mshaka-
ti injima ayidwengule
icambalale. Ingaconji
etulu. Nemganisi nga-
he ayidwengule ibeke
laha ebona hona.

Hotshi kusatshe belele
ibe ibodla etulu etinom-
bini. Tibe tihla tiyoyala
kasi. Ibodle ngokufutshi

605

Tibuyele kas, tiyoyala. Ibodle
eje, mshakati nemganisi
batihlalise kasi.

Babuyise tishikane
temahewu. Ngoba phela
kuke hona labebetshwele
lijiki nembonjo werntini
kwaba hona labebetshwele
mahewu latophudwa ti-
nombi teje mandla eku-
lwa neluhula.

Titohlala, ke, tinom-
bi tiphude, tiphude, te-
suke! Wo! Tilujumele!
munu abone ngeticinji,
nje, tiwika tibeka etulu.
Abone munu kokuthi wo!
Konakele kubonkabimala-
nga! Basitiwe bonanja-
kubukwa njengelisaka-
buli!

Kutshi kucala kuyo-

K13/27

hlakanipha lilanga kuke
kubona munu longena -
njaba kwekutsi kusile
edasi! Isimu ifikelwe yibo
nanga bayo!

Tiyidwengule isimu
tinombi, tiyeje livithi.
Isuke yehluleke. Bekake
banu bebaringi! Ngoba
labanu, yitinombi. ^{ka}Have
kuyitingane!

Letimwe ticome kubo
yena lomshakati. Letim-
we yibanakwako yena
lomshakati (banakwako nge
kucoma bafowabo nyeni).
Letimwe teshelwa kubo -
yena mshakati lona.
Letimwe tifike nemasoka
kanye netesheli, phela
kuhloliwe! Akubo munu
nomjata.

Bohe labafwana laba-
lanjeleyo, batofike bayofu-
na mahuba nabo, babla-
kule. Wuthetho lowo! ngo-
ba phela nabo kufwana
nekutshi sebeyitinombi ngo-
kw! ngoba beje emumem-
weni wetinombi.

Kotshi ngetihatshi te-
kuba tomo setibuya ikla-
dane, kube mhlawumbe
kusele injima yimwe
bayishube isimu.

Abe sebayekisa, ke,
mshakati. athi kule
baye efuleni bayogeta
lutshuli. Bayambe, ke. ba
gete boshovi babe hlophe
batshi chwa! Bagete ne-
mahuba abo abe hlophe,
betshwale kudla nemahu-
ba bacenje emtini ngoku

Bangene nakemntini
 kube kungane injawo.
 Bangenise kudla ekhwako
 nyeri, bona baphume ba-
 ngeniswe dawini, ba-
 ngene ceje ba hlabe ligama
 ! Ba woklote tanala! Ba-
 shaye mohushumbelo.
 Kube tisitiwe tihlanya
 itasonjo!

Nebarw bemntini ba-
 lahle kasi timlita bayo
 buka tinombi! Neba-
 helwane begqwale. Ku-
 bukwe. Nanobetiyambela
 ngendlela, afike naye
 atobuka.

Tisine, tisine, kri-
 ngene kudla. Tihlab
 kasi tide. Kutshi phela
 mangabe sokudliwa, banga
 hohlwa tisiva leti lebetikaje

tibahlakulisa. nato tiphwe.

Titodla tidle ticeje, bese
kungena mhongi. Uselethe
imbuti yetinombi. Phela
yiloku kwaba hona mavi-
nkili, tinombi tiye tjabu
lele kuyidlela evinkilini
imbuti yato netisuke tiyi-
nikwe emtini ngekusebed
kwato.

Ngoba mangabe ku-
hiphwe imbuti, tinombi
tiye tibuyisele ihloko ne-
sisa khona kwabakem-
tini, labasuke betihlabise
imbuti. Tiyipheke imbuti
tiyidle ngoba tijaamba
nebafwana bato, batotihlid-
-la imbuti, bayischabele.
babuye bayipheke.

Kutshi, ke, mangabe
seyephuliwe inyama, ifa-

kwe etitshabeni, Timhombisa
titshi, ene, sika laha, uhiphe
sitshebe sakemtini. Usike
laha uhiphe sitshebe sem-
honggi. Tibe setiyadla, ke.

Mangabe kudliwa, phela,
nye ucobwe inyama ibe yi-
tigasa temacatsha. Kube
hona tinombi noma titikili
letito yambe tibaniketa bohe,
tibeke kokutshi bayitsholile
yini bohe inyama. nato ke,
tidle eyato. Mangabe isa
-sele iyiningi iphinje ye
hlukaniswe futshi, tibe-
mukelise.

Kuphele ceje kudla,
tisukume tichuchumbele,
tibonge inyama. Tibe se-
-titshatha tibwa tato ti-
-buyele emahaya. Tishiye
mshakati nemgamisi

wahe. Ngoba bona basetosa-
 le bacejele kuhlakula isimu
 leyo. batshotē ligoco. bakhoti
 -te ngabo bohe bukhoti babo
 laha emtini lisonta lohe.
 ngoba bayote bayambe nga-
 -lolo lusuku naba fika ngab.
 Unyeni behu nye ayambiswe
 ehaya mangabe kuta m-
 shakati. Ngoba kwendise
 -lwana ngesihle. Akumo-
 swana. Kutolobohwa ngeli
 shumu nengquthu. Naleya
 ngquthu iyohlidwa manga-
 be seyigqagqile inombi.
 Nayo kotshi ngamdange
 iphuma, iya koggagga,
 icale ihlowe kwekutshi
 isaphelele yini. Kube yi
 hona bomame betshola
 sicholo sekukikita ma-
 ngabe sebeyibeka inombi

K13/27
yabo.

5605

Tiwa.

mmu

Mangabe tinombi seti -
hlakulile, tabuyela emtini
tabeka kudla, tiyaye tidle
nato kudla kwentini netisu
ke setikuphekelwe. Kojwa, ke,
tivumwe ngembuti yato.

Lembuti, ke, iwumgomo.
Ngoba phela yimbuti yeti -
nombi netivumwe ngayo
emtini, mangabe tingayi
-dlanga emtini toyidlela
nakerabeni.

Kojwa kuthe kokuba
kuke kona titolo, tinombi
taketha kokuba lembuti
yato ibe yimali. Tititsho
-ngele tona imbuti netiji
tshanjayo.

hangempela, ke, imali

K13/27

yetinombi mangabe kaje tuyo-
hla kula, iyatiwa kwekutshi
yilishumi. Tibe setiyarikwa
, ke hona emtini mangabe
setihlakulile, tadla. Ngoba
phela ayibi yisikweletu.

Mangabe setiniketive, ke;
tiyayishintsha lemali. Ibe
nabosheleni nababili naba-
shintshikileyo. Sekutotshi,
ke, inombi lekhethekileyo ko-
kuba ziyona nebeyitophatha
usebeji wekwaba inyama
mangabe sekudliwa, iphathe
lemali. Ngoba phela msha
kati yena ananjaba.

Tutshi yena wayese-
vumawe ngembuti yaha
ngamdlange etobona muti
. Lembuti ivuma tinombi
tekuhlakula. Yinjaba yato
kuphatha lemali yato tite

tiwuggina ngekwethembeka wo
he usebedi wato.

Ngoku, ke, kulelikrumai,
, titohipha sheleni, ube yihlo
ko yembuti. Tihiphe sheleni
ube wumnyeketo wembuti,
nemancina. Ithangane bo
sheleni lababili. Kusale bo
sheleni labayingxongo.

Setitotshatha lemali lem-
bili tiyibuyisele kulowo
munu notivume ngalembu-
ti yato. Tiyomupha ihloko
yembuti yabe, timuphe
nemnyeketo nemancina,
yibona eyobeka bomame
netingane, mangake esedla,
Tona tisine tiphume tiya-
mbe nemakhuba ato neti-
bwa.

Setitomisa lusuku, ke,
lokuya kodla tiwa ngale

mali yembuti yato. Timise
 nesitolo laha tityotidla hona
 tiwa. Timise nelilanga lelo
 liconjane nelilanga esebuyile
 mshakati emtini, yihona naye.
 eyobe ehona etweni kamwe
 nemganisi wahe.

nekafwana labebeye ko-
 bahlakulisa, nabo bayitino-
 mli. balinjehwe kwekuba
 bate babe hona ngelilanga
 letiwa, ngoba nabo basebe-
 da. Kwathi laha kuyofela
 hona bojadewako, nabo ba-
 yofela hona.

Ngoba nesimw leyo
 bayishiye yaba ngane nge
 mpela, ukute jadewako
 angahlupheki ebulawa yi-
 simw ingapheli. Ngoba
 ngethetho, isimw yemshakati
 iyaphela. mangabe ingaphe

K13/27

li, kungaba yisihleko lesimbi:
 Futshi angitange ke ngimur
 ve muru lowake wehuleka
 eganile. Nakenjulo angita-
 nge ngive nangenjaba, kutshi
 wa inombi yasibanibani
 yehhwe yisimu emtini, yate
 yabuya, yashiya lukhula lu-
 talela bongcede.

Lutofika, ke, lolusuku
 nolumisiweyo, lwetiwa.
 Titoyamba tohe tinombi tiye
 esitolo lesa, ngesihatchi lesa
 nesimisiweyo.

Itotihupha, tiwa inombi
 lephetheyo. Ngoba ititshen-
 nge ngabosheleni laba-
 yisithupha, yathenga shukela
 wabosheleni lababibili. Ibe
 seyitshelaka ummese. Itshen-
 leke ~~net~~ netiketela. Iqele
 nemadi meluhedo lwe-

Kugovuta.

Iticobe, iticobe letiwa tohe.
 Ibubudle shukela uoke.
 Kojwa mangabe kwegqwale
 titsha wumbubudle, ungako
 pheli shukela, kuyalunga.
 Lenombi, ke, neyaba kudla
 itihlalise letinombi. Iya-
 mbe ifaka tikitelo tem-
 bubudle netitophuta nga-
 to, futshi tigcoboti kuwona.

Tiwa, ke, titobekwa
 ingqumbi laha ekhathi
 ngoba phela tinombi tihleli
 sibaya. Kutoba yilokuti
 tshatha njena tidla.

Bafwana nabo bahla-
 liswe sibaya sabo. nabo
 babekelewa wabo mbubudle
 netiwa. Bayadla.

Tinombi netisiva ne-
 titobukela kudliwa tiwa, tiya
 somwa yikuphela.

Ngoba tinombi tisuke tibute kwe
katsi, ene, "Naringamemwanga
yini ngamdlange kuyiwa ko-
hlakuhwa? Naringeti ngani
ngamdlange siya kotibila? Se-
nita nohlanje ngoba sesidla
tiwa ngeombuti yethu?"

Babe sebebawilisela lu-
qezu luetiwa shubudweni
bebanika nabo bayadla,
kwehla netagila.

Mangabe sekudliwe kwa
phela, kwasala shukela, isi
thathela futhi lenombi ne-
yaba kudla, ithi, "Ake ngi-
nishiyele nawn' bemane."
Iyama ibachatshatela bohe
bahleke bejabula. Bapolom-
be, ke. Kuphele kudla loko.
Babe sebebuyisela ti-
ketelo take sitolo, ke bayam-
be. Ibe seyiphelile ke, injaba
yekuba kutoya kodliwa tiwa.

Kuhlonipha.

ngingakayiceji, nye, injaba
yeminjonjo, ngifwanele ke ngi
yigampule ngekuhlonipha.
ngoba phela kuhlonipha kuya
yamvisana neminjonjo
nekugana.

Inombi yenele igane,
nye, ibe seyithanja kuwa
kahlle ohe magama ema-
lungu emtini nokufwanele
iwa hloniphe.

Ngoba phela inombi iga-
-na ceje ihloniphiswe emtini,
Ifike inikwe sijwaba. In-
kwe mjuku wekucwala
mabele. Inikwe libanyi le-
kwembatha ehlane nema-
hlonibe ilibophela eqaleni.
Ilibophe ngelifinjo.

Ngoba phela ngethetho,
inombi ibinca esingeni

yikuphela. Ibe seyivunula,
nje, ngebukhlaku nebusenzi
nelitum. Ingabi biho in-
gubo nefihla ngayo mabele.
manga ke ifihle ngedasi
kuphelile.

Noma wubani lobona
inombi iyamba, ayikone
imise libele. Lingembesi-
we. Netesheli netikhutelayo,
atirakulithinta libele le-
nombi. Ngoba mabele na-
cumbatwayo, ayathamba,
awe. Ayiko, ke, inombi
nenemphaceko wemabele
lawileyo, sengathi iyanqe-
-lisa.

Ngako, ke, atshi ehlosa
nje mabele enombataneni
ibe seyifunjiwa kahle, kwe-
-kuthu, "Wena uyinombi nge
mabele aho nemileyo. Ma-
ngabe eke awa, nje, ko-

be uyisifebe. Ucumbatwa yima
joda emabeleni. Muvu aco-
lelwa ngemabele. Ngoba ayibo
lemwe ino newawisayo. Awis-
wa yikucumbatwa. Ngako,
ke, wena, mangabe esephumi-
le kuwena, wagaje. Unga-
vumeli lutshe lusonjela ku
wona. Utotihleba. Kuhlale a-
be yimimpongota, njena.
Ute ugane umise libele."

Kothi ke, mangabe se
iganile inombi, kube yiba
nu bentini labatoyembesa
seyihloniphisa. Kube yibo-
na seyiwacwala, ke, ma-
bele. Yembesa netimba wa
yo, ngoba seyihlonipha, se
yiganile.

Ngoku, ke, mangabe se
yihloniphisiwe nje, nayo
isiyabona kokutshi iganile
ngempela. Nayo sekufwa-

nele sbahloniphe ngempela
banw bentini Ingababiti
ngemagama abo.

Luba bona, ke lulini
lwekublonipha. Luatiwa
yibanw besifatana. Luba-
lumwa yibona futshi. Kute
kutshi kunesimwe sihatshi, tinga-
ne, nje, tona tihule bonina
behlanetela ino nethile. Tona
tite tibe nengconjo yekutshi
yinelimwe libito laloyona,
kani cha, kweja ngoba
bonina bahlonipha mnum-
tane walohe ehaya.

Njengebafata bohe la-
bagana ka Mgadi. Abawubiti
Mgqibelo. Mgqibelo lona wu-
yena mnumlane wema Qadi-
ni. Amuhlo ufati nowe-
njelo emagadini nongamuva
ebita Mgqibelo. Ngoba loko
kungabe uyedela ngempela.

angabi utobambwa yimadloti.
 ngoba ngqibelo, noma engase
 ho, abitwa. ngoba lidloti
 lahe lihona.

Lulimi Lwekublonipha.

Lithongwane	= yiliguza
Kudla	= yikumaya
msuthu	= umkhwintshi
Kuhlala	= yikuthema
Kulala	= yikugiyama
Kubeka	= yikugcala
Kuphuta	= yikumatha
Kuhleka	= yikunkesha
Kamba	= yikukhija
Kakulu	= kamvama
Kahle	= kanesha
Litulu	= yilishathi
Kuvela	= yikuthuta
Mlungu	= mtshaphi
Gwayi	= ubemane
Inombi	= yinterzi
ufwana	= umkhaphayana

Ingane	= yingese
Lidlelo	= likhaphelo, yiliguza
ufula	= yimnatho
sikhuni	= sikhwetelo.
Iuni	= tinteto
Indlu	= yiyatheko
ngena	= khaseka
ngqibelo	= mshubelo
Sibuko	= yingilazi
Fasitelo	= yingilazi
Live	= yiliyabuko
Imbuti	= yintshitane
inja	= yingcanga
iyomo	= yimeshe.
Lokubili	= kuntshebe
ingulube	= yiwagu
amadi	= yimavoti, yimandamb yimakweta yimayila yimayiwane
Lihludo	= yilivovo
lilanga	= yilitshiliba
Kusha	= yikubabuka
Majumbi	= yimagcele

605

42

K13/27

sigabe = yimfontshane
libwe = yiligayeto
Usebedi = wumbidango
Kujuma = yikuwanga, yikuqhilima
sigasa = yisiboma
sawoti = yilitshiwa
Kumnyama = kumfipha
Umbilo = yimbaso
Injoda = yinjza
munu = wumwabi, wumwedo
etulu = egusha
mdala = mujata
indlela = yinyathuko
phambili = ebinga
cha = sha
mbila = wumtshabane
Wumngcaza
Kubona = kuyana, kutona
ngishiyele = ngicanele
kusila = yikurosha
libwe = yiligayeto
etiko = edoma
Sakubona, Sakuyana, Sakutona

605

43

K13/27

Usaphila ? = Usatheme kamesha ?

Muti = umkhaya

siggaki = yisigelu

mifino = yimibido

Siggiki se- } = yisigiyamo

kugamela }

Siggiki se- }
kuhlala } yisithemo

inda ba yimosa

kugeda = yikushuba

tinuthane = tingcongoshiyane

kucabanga = yikuzinga

kukhala = yikulila

tukun = yitinzobi

gaya = nosha

ugwayi = ubemane

muthi = umshanguzo

likhambi = yilikhafuno

Mekhulane = yimuphukane

^{mehlo}
Munna = yimaphelo

Munna = umenzo umwabi

Muthu = umkhwintshi

Mumu losuka enjela laha
muti usuka umbulu bona
uhuluma atē athithite, ngoba
engena kulibita noma limwe
lihuruqo lemtini. Umfiqe ese-
khukhuta, nje ethithita bo!

Kutē kudle maholwa, ke.
Laha mumu enja sebaholwa
ngempela bonu balako. Bam-
tshela mshakati bathi, ene, ke-
hle angahloniphi mumu
ngakandle kweyisetala.

Ngoba mumu angesite
lutho ngekubuluma atē
akhutē atē athithite. Yitēdo
tekuhlonipha netiyino. ma-
nu ke, aka sehlonipha nku-
lunkulu.

Mshakati.

~~mumu~~
Lomumwe mshakati wake
wenjela kwambeli. yna e-
wumamabaso. Laha, ke em-

tiri wabe mnumtane wahona
wu nkulu. Bona, ke, ngeke
besambita nkulu ngoba ma-
ngabe bambita kobe babita
yisetala.

Lomshakati, ke, wasuke
waholwa. Kojwa kulokuhlo-
lwa kwake, wedule wa-
hlonipha ngempela. Wathi
noma efakata ngelisoonto
washo kokuthi, "Auu! Nami
ngiyamthanya Nuluvu
wami, ngoba uyangi
sita! Ngomlanjela toha ti-
suku nami."

Atshi noma etshi uya-
klabelela asho kwekuthi,
ene, kuleliqulo labo nelithi
ene, "Klabahetshweyo,
Lelove laketulu,
Bohlala bejabula,
Eethi lhaaya le!

Yena asho kokutshi, ene,

Elabaketsiweyo

Lelove la kagusha

Nalamamwe magama nje, a-
wahloniphise, awahloniphise.

Wate wagula lomumu.

Nganelimwe lilanga, wacab-
-ka. Ushi mangabe eseryi-
lanja injaba yahe, atshi, ene,
Wayamba wayamba, eiyamba
yeywa. Wafika laha tindlala
titibili. Wayesejinga, nje kwe
kutshiktoyamba ngayiphi
indlala.

Uthe esajinga, wayese-
bona mumu. Wayesebuta
kuyena ebuta indlala, etshi
ene, "Ake ungisite bo! Uke
ungiyalele indlala!" Wabuta
lomumu, watshi, ene, "Ebe u-
funa indlala nezaphi?"

Abe sethi, ene, yena
mshakati, "Ngifuna inyathuko
neya ka bulunulu

muni lowo abe setshi, "wo ngi-
yjabuka ngoba ungibuta
tino nengingatati tojwa.

Ojibo laha inyathuko. amu-
ho laha uNkulunkulu. Wena
wejikele. Buyela emuva."

Wayesephaphama, ke,
lomshakati. Wavuma sono
sabe, watsi, ene, "benji-
holwa nje, ngihode kuhlo
nifha magama emtini
wami. Ngite ngidlale
nangankulunkulu ngi-
thi usukulunhu ngoba
ngikhode kumisa kahle
lawo ngimnise kahle
ngekuba ngidlale nga
Nkulunkulu wami. Ngija
kulahla kukhoda inkohla-
kalo yami."

Kuloko mina angisho
kokutshi kuhloni pha kumli.
Kojwa mangabe usukukho-

dile, ke, kungaba - yisono ku-
wena.

Lomshakati naye walahla
ngalilo langa kutshi mangabe
ehlonipha, atē ayohlonipha
nakelivini la nkulunkulu.

Lena, ke, yinjaba nje
nenjala nezatiwa kahulu
yimaholwa atshi, ayi, ku-
ningi, nje, munu ahlonipha
yisetala. Barnu bohe abe eba-
hlonipha ngeteto. Angabi yi-
lithatha emtini, kunoma munu
athithite atē afe. Uyesuka
laho wejikelwa yindlela nje-
nga Mamabaso.

Kubika Lihlobo.

Mangabe lenombi inga-
gagaganga kulowo mwaka,
itofwanela ibuye iyise futshi
mijonjo emtini.

Kuto kwetshwasa lihlobo.
 Kuvushwe lekudla neberika-
 je iye kokuhlabeula emtini.
 nakehaya, ke, ibishirye itili-
 mele tivanje tayo netitshola
 kubonina. Kotshi mangaba
 sekuvushwe loko kudla,
 ngeke inombi ikudla kudla
 lokusha ingalibikanga li-
 hloko hloko.

Itokweja imahla nehle
 yejela lisoka taha ^{layo} leli neliwu-
 nyeni. Lemabla utolipha
 yona. Ulibikela lihloko hlo-
 ko kokutshi seliyawudla
 mbila nemabel ngoku.

Aba sefula kudla, ke,
 lokusha. Ahe maklinti,
 ahe masehwa, afula mbila
 ahe ife, embe majumli,
 embe loatata, embe im-
 bonjwe, ethwala mthweli
 li (maklinti balu yitigaba)

lamathanga nakuhlala. Mkhwi-
 li ngomathanga yitindluben
 netimadi netiphelwa tinga
 hlubiwe)

Homema letimwe, ke,
 tethwale lokudla tikuyisa
 emtini. Inombi itobikela
 besintini kokutshi kuyona
 selingene lihloko-hloko li-
 da kudla ngoku. Neli-
 soka ilinike imahla leyo
 neyabala lona, ilibikela
 lona lihloko-hloko.

Mangaba seyibuyile,
 ke, emtini ekuyiseni m-
 nyonjo, seyingafula, iphe-
 ke, idle kudla lokusha.
 Ikudla ngoba seyibikile.

Futshi iyayi kunyeni
 mangaba imbikela lihlo-
 ko-hloko. Iyambita. Imtsh-
 -le kokutshi atē afika rato-
 lanja imahla yake.

Sebetoncumiselana, ke. ngo
ba phela ngeke bakwati loku
labadala.

Mangabe ibona itom-
cumisela tchibani layo laha
ilinga hona. Ngoba phela
machiba lawa efulewe
mahle emasimini laha.
Efulewa yitona tinombi,
Tigandaye tiguale kuba lu
hlata cwe.

ngoba wumuti weti
nombi la tilinja hona.
Telukela hona macansi.
Tephothe ludi. Tichushe
buhlalu. Tibuye tishaye
indamu. Tibuye tifunje
kusina. Tibuye tishaye
lugulu lwato, lolwedina
ngesigobongo lesiboboswe
siswini kugobwe luthi
njengemchibisholo. Kubo-
phwe ngerambo yeludi

kwéphothwe lishoba lelyashi,
 mmw mangabe ekushaya nge
 luthi kuhale ngengelequbu
 . Kuhlabelele magama.

Masoka, ke, afikela hona
 laha emasimini, Tinombi
 phela tigqwele tilingile nga
 ba masimu emiti ngemiti
 angahlamwe.

Mangabe kufike bisoka
 lalamwe, titobutshana tohe
 tite nekudla. Ngoba phela
 tiyapheka tithi nqi. Ti-
 pheke bohlelenjwayo, netigabe
 nelifutho netizingi tema-
 beqe, nemaphudi, nema-
 thanga, nemifino. Iihe
 nefe, kosiwe nembila.

Nebafwana bekwehwa
 bavame kokwehusele nga
 hona beya kobukela ti
 siva tigonwa yitinom-
 bi.

Kwakhona isiva yekhwabonye,
Ligama layo tinombi netatizibonga
ngabo tithi ene: -

Yilunwaba loluthanya esololo!

Umtshiki Loti wunju!

Lodliwa yimayashi kaswayima
Lesiva irele ifike, nje, esibeni,
timemane tohi tinombi. Tigqi
gqitele tilungisa kudla.

Ithethe lesiva, ithi, ene,

"Mntanethu angile kutothamela
ticehu! Ngite kuwe!" Tiyihleke
tinombi tithi jaka!

Tiyiphleke kudla. Idle,
idle, ithethe kudla nekuchitheke
kasi ikwesule iye kochitha
kandle. Tihleke tithi daka!
tinombi. Ngoba akuwona
uthetho wekuhi munu wesi
lisa ndla, adle, abuye atesulele.
Kuye kwesule inombatana.

Yena, ke, adlyke, atesulele.

Tithi kokuba tihleke, asho athi
Mntanethu angitanga kutodla-
kudla kwaho, ngite kuwe!

Tihleke tithi jaka! Atange aji
thole neyojwa nombi nezake ya
mcoma. Waba ysona siga
setinombi kwaba kuphela.

Inombi lena nencumisele
umyeni, itoncumisa hona laka

elichibeni. Itotshi ehaya isaya
kolala kubo kanombatana nem-
we. Saya kokweluka maca-
nsi ako, ngoba tinyoni tika-
hluphe kabi nohla, abatange
beluke. Lite lashona tiyaluta,
nabo behla kenyuka.

Baholwe bam labadala
ngoba phela thina sesaba yi-
bomkhohliswa, njena. Ungane
tikuhohlisa ibekile, nje, bo!

Inombi leyo, ke, iyolibikela
lisoka lelo. Ilinike nemahla leyo.
Liruke lidle liyambe. Kube ku-
phelile, ke. †

Ngoba phela mangabe iyise
kudla kubo kwalo, ngeke ba-
bonane. Ngoba phela bagadi-
we. Kulungiselelwa tomo. Ma-
ngabe kefuna kuthokotisana,
bayohlola. Babafihlele bam naba
jala. Libikwa kanyalo, ke, lihloko
hloko. †

Kugqagga.

Ngoku, ke lenombi, yiloku ya-
qelwa, phela, yabe seyihlakanipha.
Iyeluka. Ngoba ngamdlange yenja
nje, ito beka imahla, ibekeli bam
berintini ngamdlange igqagga.

K13/27

Lenombi yati kahle kwekutshi
 muru ngamdlange eggagga, banu
 bemtini bamlinje kahulu kwekutshi
 ababeke. Ngoba nabo yililanga labo
 lelo lekutshola tino netinyonja msha
 -kati. Eda tingeno tekubonakalisa
 luthanjo lwahle, ethanja banu naba
 talana nenjeni wahle. Futshi ubo-
 nga netomo leti nalobohwe ngato.

Ngoku, ke, mangabe soku-
 khongwa ngenipela, kutocale
 kubute yise wenombi, engakaba-
 niki lilanga blyiki bemtini. U-
 tobuta kunina wenombi ko-
 kutshi kambe inombatana isi-
 lungisile yini tino tayo.

Mangabe yise eva kwekutshi
 tino atikohungi, utobatshele bemi-
 -ni kwekutshi inombatana belu
 isalungisa tino tayo. Futshi manga-
 be sekunjalo, naborina bema nge-
 tinyawo, bayilungisise inombatana,
 ngoba yisihlebo nesibi ko-
 kuba kuphelele tomo netibito
 kojwa kubambe inombatana.

Banu bemtini batoyihleba,
 besho kokutshi, "Ahaww! Soke
 siyibone lemahla neringu kanga-
 -ka, lelungiswa kute kuphutha
 kuggagga, muru eselobohwe

waphela, kuthiwe usalungisa imahla.

Loko, ke, kweje baru bentini ba ewijise mehlo abo, bawahlome emahleni netofika nemshakati, etobapha yona. Uyabapha ngala, bayayigxeka ngahle. Lokoke, ku ngamngenisela linxeba lekuba onakalelwe yikuhlala kwahle nobekutoba kukhale emtini, ngo ba mangabe ese ebabela imahla, batoyihleba ngoku.

Uyabapha ngala bayemkela, bayahleba ngahle. Basho kokutshi ene, ~~oho~~ Ohho! yimahlala naloku, nokungatshiwa kwato kwaphutha kuggagga ilungiswa?

Thina sasingatshi kutophuma tino tebalungu ngempela, kani sitonikwa kona loku njena?

Ohho! Lowo mshakati, ke, sebeyomhleba njalo. Ngeke besambekela lithuba. yikona, ke, nokweja inombi inele iqhwe, nye, yeluke ingalali buthongo. Yezele kwekutshi yise utovimba, avimba

ehlulwe wumhongi. ngoba utosuke
amrike yohu ino nabeyibitile, yena
aqele lilanga lemithombo.

mangabe mhongi lsheshe wa-
tiphelelisa tibito, kuhl yise wenombi
angaphatamiswa yimanina. Kuhl
amrike mhlaleli lilanga lekucwi-
lisa mithombo.

Litofika, ke, lilanga leku-
gqagqa. Utosinwa usinwe
~~losinjo~~ losinjo, uphele. Kube se
kubuye kungene kuthethelela kwe-
yise.

Labamwe banu bawusina
lishone lilanga. Kube sekuya-
dliwa. Kube sekuphudwa lijiki
kulahe. kuthi ngakusasa,
ke, kuthethelele. kwabiwe.

Kube yihona engeniswa ekhwabo
ceje, kudliwe, baqitheke labebe
tobeka mshakati. ngoba usuphele-
le, ke, usinjo.

Kwaba.

^{unnu}
Kufike kwediwe sibaya. Banu
benjadu bene beje sibaya, nje, si-
be sikhulu. Kuthi, ke, laha ekha-
thi kwesibaya lesi, kunqwa belwe
hona imahla neringi.

Kuhona maqansi, kuhona ti
qethu kuhona timbenge, netimjati.

Kuhona tiryamba, netihetho. Kuhona
 tindishi tekudlela netekugetela.
 Kuhona tinkomishi tekuphungela.
 Kuhona mapuleti ekudlela, kuhona
 upurw tekudla. Kuhona tambrulela.
 Kuhona tibuko. Kuhona tixubo.
 Kuhona mathawula. Kuhona miqa-
 melo. Kuhona tingubo tekulala. Ku-
 hona tingubo tekulala, tetihlobo nge-
 tihlobo. Nematshali, nemahwilidi
 lawa nahlophe. Nalawa nanemi-
 bala. Nengwe, nemibala. Nato-
 tohe tihlobo tetingubo, ngekwedula-
 na kwato. Kuhona mshanyelo.
 Kuhona licoma nelisikela neliku-
 ba. Kuhona imahla yetimba
 wemshakati. Kuhona imahla yeku-
 vunulisa indlu yemshakati. Nelibo-
 kisi letingubo lemshakati, nalo
 likenyango. Kuhona litafula nelingwe.

Yohe leno, ke, ihiphelwe emya-
 ngo. Ibekwe incwaba hona esi-
 qawini. Ngoba emva mhongi
 esegelile, eselobola, mshakati ubuta
 kokutshi banw labatokwabelwa ba-
 ngaki. Abuye nelivi, ke, mhongi
 lekutshi bangaki. Kunesimwe
 sihatchi, bayimashumi namabili.
 Kunesimwe sihatchi bayimashumi
 lamathathu. Batoya ngekwedlu-
 lana kwa boekuhloniphekani.

nemahla bayemukela nganokunjalo
 banu yilaha bemandla hona,
 ke, ekubukeleni kwaba. besifata-
 na bona baye bathanje kahulu kuyo-
 bukela ngempela. yihona beto-
 babata, noma bagceke.

Lesibaya, ke, sekuba sekutokwa-
 biwa, kufuneka banu nabapha-
 mbili kusona kube wumthimba
 nemhaya wehwabonyeni. Tibe
 hona, ke, netibukeli.

Sekutosuka yise wenombi - Hhayi!
 Kutosuka tinombi temshakati tongeni
 tiklelise tihlalo tibe tina ngembali
 kwemahla, lena. Kuletihlalo sekuto-
 hlala bo kwemwana nemumisi
 wake. Nemshakati nemumisi
 wake.

Kube sekuma yise wenombi ne-
 bafowabo. Naboyisemhuli. Nabo
 bohe belutalo lwenombi le negga-
 ggayo. Sekuma nabonina, nabo
 bohe labatobeka unwanwa. Seku-
 ma tinombi netisiva tekhwabo nom-
 bi ngalaha, ngabe kube kume bohe
 banu labatobekwa. Kuhona she
 malungu emtini. Naboyise be-
 fwana.

Itotshi, ke mangabe seycejile ku-
 thethelela injoda lokuyiyona

K13/27

imele yise wenombiithethelala,
isho, ke, ithi ifike nembuti ye-
mandla yeyise. mangabe ingeho
imbuti ibeke pondo logibeleyo.

Awubi yisikweletu. Uphuma ngaso
leso siphatshi, ngoba funa inombi
lewumshakati ibambwe yimadloti,
ingasithoh nesisu.

Ibe seyitshi, ke, injoda leyo, "Ba-
nwanwa batofaka imabla."

Abe se sukuma, ke, mshaka
ti. Ucale ngemkhongi. Abeke
suhlalo sahe. Endlale sicephu ngakasi
kwelinyawo. Abe sebeka indishi yekw
getela, neliklamu, nemgunjandevu
nesibuko, nesipho, nelithawula,
neluhamba lwelijiki, nesikhetho, nem-
gamelo, nelitshali lekulala, nelugansi
lakuni kwe ngesiphatshi ehipha lu
Awendwe, neliyembe, kamwe
nesingq se yomo.

ukhwemwana

yisihlalo
yisicephu
yilugansi
yindishi
yiliklamu
wumgundanjenu
yisibuko
yisipho
yilithawula
yinqamelo
yilitshali
yilyembe
nemahla 2 endlu yemshakati

yise

yilugansi
yingwe
ungamelo
yiluhamba
imbenge
yisikhetho
intshengula
yilidosha

nina

yingubo yekulala
yilugansi
yimnqwazo
yisithebe
yilihludo
imbenge
wunyati wekufula
wugamelo
wushanelo

<u>ninahubu</u>	<u>Iyosatana</u>	<u>mkhuhwe</u>
<u>yilugansi</u>	<u>yilugansi</u>	<u>ugansi</u>
<u>yungubo</u>	<u>yilitshali</u>	<u>ugamelo</u>
<u>wumqwado</u>	<u>yimbenge</u>	<u>diyembe</u>
<u>isithebe</u>	<u>yisitshabe</u>	<u>iyomishi</u>
<u>ilikhudo</u>	<u>wugamelo</u>	<u>mkakhe</u>
<u>imbenge</u>	<u>Majodakati</u>	<u>yilucansi</u>
<u>isikhetho</u>	<u>ucansi</u>	<u>ucamelo</u>
<u>intshengula</u>	<u>ugamelo</u>	<u>isithebe</u>
<u>isithebe</u>	<u>isithebe</u>	<u>yimubalo</u>
<u>yilidlelo</u>	<u>imbenge.</u>	

mka mhongi: yena uthola lu-
cansi nemcamelo nengubo ye
kulala nesithebe.

Yohle ke imahla leseleyo,
inikwa ninatala. ngoba phela
imahla lena nokuweya ke
mshakati uyibeke kunyeni.
Kube sekuphelile ke kwaba

Kulobola.

Befunjisi bake balinga kusho
kwekutshi lilobolo liyisono,
kuhle luyekwe. Lilobolo ngeke
kulunge mangaba luyekwa.
ake usho, nje, ekwekutshi uyu-
phi anjoda lengase ithenge
letimahlala nekaje tikhithitwa

kwabiwa ngato ?

Ingantu mangabe incema
ingeho kulelove, kushaywa
iyomo iye kothengwa incema
kushaywe nemwe iyomo isha-
yewe munn notoweluka.

kushaywe nemwe iyomo ku-
furwa tyamba netimbenge
netikhetho

Kushayweni ke mangabe
sokuthengwa tingubo tekulala
kuthengwa netinyino leti ne
kaje tibakwa ?

Inombatana iyamba nato
tohe tomo tayo. Kulobolewa
hona kuba kutholisewe un-
wanwa imakhla.

Ayiko inombatana nerumayo
kugqagqa, ilobolwe, kojwa yona
ingabi. ngoba mangabe itofwa
ne ingene nye emtini ingaphetha
lutho, kuye kube ayiseyona
inombi. ayisagqwele. noma,
ke, beseyibaleka nesisu ngo-
ba seyonakele.

Noma, ke, mangabe kuse-
yirombi, iphelele, kube beyi
bangwa yibanu. beyiphosa.
yabe seyibalekiswa, ke, seyi-

605

melwa. Kube sokutshiwa kuhl
imehwe nje noma ingabekile. Ko-
jwa imahla itolanjela.

nempela lufike lusuku lolo.
Lusuku lwekuba iye kobekwa
emtini. Bafike nemale yayo
yekwaba iphelele. yabe kushe
mifula. Kube yihona beshoyo,
ke, kwekutshi mphakati use-
gqagqile ke, ngoku.

Mangabe kuhona ufwana
wekhwabo lomwanwa nowe-
nyayo, nje asebede atshi nggi.
Kube wuryena losebeda imali
yekutshenga imahla nefunwa
wujadewabo. Naye ekweja, nje
loku, ngoba ekwelela torro
letu nelobole inomlatana. Kwe-
kuba tingadayisi. Ejela naye
kwekuba ate alobole igato,
mangabe eselobola waha moha-
kati.

Mangabe kungake kuphele
lilobole, iyiphi inomli nenga-
vuma kuphuma ekhwabo
iye kokwenja, iyambe ^{inyobolela} ~~inyobolela~~

605

tela songatshi iyiliphulaphiko?

awuboni, ke, futshi, tomo leti
atiho letisala kuyise wenombi.
ngoba tomo telilobolo titchenga
imahla netoyamba nenombi.
Titchenge imahla yendlu yenombi.
Titchenge imahla yetimba
wenombi.

Letiseleyo kulosebedi, tito
hlabwa. ngoba kuletomo,
kutohlakwa iyomo yesikhumba
serwanwa. Kuhlakwe iyomo
yekucoba ukhwemwana. Manga
be yise ewumnumtane, inomba
tana yake utoyipha iyomo
yekuba ifike idle masi emtini.
Futshi, ke, mchoyiso awefuywa
utshi ufika ube uhlabwa.
Kudliwe lijili.

Loku, ke, kweja kwekuba
tomo letine tiyadiwa. yesikha
nu nayo iyadiwa ngoba phela
inombatana iyemuliswa ma-
ngabe itiphethe kahle.
awuboni, ke, letomo tohe seti-
phelele elubala. Yise wenombi
ke yena usala nani? Asali

nahutsho. Ngoba, kala kahle.
yekucala: iyomo yekucola unyeni.
yesibili: iyomo yesikhumba senombi.
yesithathu: iyomo yemasi enombataneni.
yesine: iyomo yekwemula inombi.
yesihlanu: iyomo yemchoyiso webafati.
 Tohe letomo tyamba netindleko telijiki
 nekudla ngamdlange tihlabwayo.
 Yise, ke, uceba ngatiphi tomo
 ngoba inombi yake imphundla
 asale eluhlata, nje?

yimuphi, ke, ufwana no-
 ngavuma kwephana nga-
 jade wabo, yena atshi mangabe
 egarwa alokole? Kojwa jade-
 wabo yena afwane aphewe
 munu nje, ebe nalomun
 engamlobolanga ngalutho?
 akwejiwa loko. Ungabe
 wechatha tingane taho. ngo-
 ba lenombatana yako, noba
 ingabe yenjile, itoyambela ehaya.
 Eyobe isafike, ibuye yethwele
 kudla. Ibe isafike, ibuye ye-
 tshwele kudla. Ibe isafike, i-
 buye yethwele kudla. Yote igu-

ge kuyiloko.

Kusuka kucinisiwe, nje nga-
mdlange kutogelwa, mangabe
kutshiwa sitogela sihlolo nesihle.
Siqela kwekuba sokhelane unilo.
Siqela kwekuba siphudisane
madi.

Ngako, ke, ngeke lilobolo befun-
jisi balibuke kube songathi
liyikudayisa ngenwanwa kuthengwe
tomo. cha! Akunjalo. Ihloko
yewanwa ngeke ithengwe.
Tomo leti tiphumela kugandaya
indlela yewanwa kokuba ibe
klophe. Nemadloti ayambe naye.
Kwahiwe buhloko lobunga-
pheli ngekhathi kwebalingani.

Ngoba lonwanwa wenje, nje,
mangabe efika eba neno la
hala ngayo, utobuya ete kuyise
atohala. Yise ngeke acinisele,
utolalala. Athathe libeka lahe
nebelisek alidayise ligcine
lowo mungci. Ungathi, ke,
yise wenombi, uceba ngani
ngelilobolo lalenombi yaye?
Ngoba noma engalhlaba

libekai lalenombi, utoyibita ito
kwetshwala mhlubulo wohe, iye
nawo emtini uyodliwa hona?

yisona, nje, sihlobo nesihle
nesisuke sigelwa ngalalomo
letiba yilishumi nengquthu.

Lemwe inomli phela ku-
ye kutshiwe ayake ngeyomo
yelilobolo. Timahla ingatithe-
ngi. yeluke nje maqansi
netitshabe netimbenge tojwa
kuthi imahla lethengwayo yona
ishayelwe iyomo, kuleti telilobolo.
yise abe sehipha imandla, nje.

Kojwa, ke, loko kwaba
kuba yingciki^{ke} yingciki. ngoba
banu lababekwayo abayitholi
imahla yabo. Iyomo leyo iphele-
la kuzena ukhwemwana lowo
lobeyishayile. kube sekuba
hona kubuluma kwekumcasu-
kela mshakati, ngoba majoda-
kati ayayifuna wona ima-
hla yawo. ngoku, ke, mfowabo
naye unqobile neyomo, asa-
vumi kuzidayisa abahiphe-
le banu laba imahla yabo.

Lothetho wekwenjiselana wa
cala ngamdlange kuncunywa
lilobolo lincumwa wobomsewu
kasonzica, elincuma nge-
ngcibelo eduducini. Ngam-
dlange unungu nohlopho ema-
eyundleni esho kahulu etshi
"Bohe banu mabateke." Wali-
ncuma, ke, lilobolo kwekuthi
lijilishumi nengquthu. Wali-
ncuma ngelilanga lemubidli
waha. Njengoba niva kutshiwa
kwaba hona MuBidli WaSomsewu
nje.

Lothetho, ke, welilobolo wasekeda
eNatali nakaZulu kuPhela. Uma
seku welela kuelaseKoloni lema-
mpondo nema Abosa, awusa-
sebedi lothetho. Hona seku
lobolwa nganohumwe luhlobo.

Kunjalo, ke, kuzamla. Ufwa-
na lowehlulwa yi kulobola usi-
ke engeke amondle mkahle. Ng-
ba ufwana ushada emofu
kojwa ashaze eje asebede a
buye ayithole imahla.

Mnyonyo. Kuyisela inombi kudla
Iganile, Yagqagqa.

~~umim umim~~
Inombi itofike igqagqaitshi
du. Kuphela lisonta libe limwe,
nina alungise kudla. Ameme
manombatana amusele unwa
nwa.

~~Utowamema lamanombata
noma engaba yilishumi, no-
ma engaba yimashumi lama-
bili. Ethwale kudla lokulu-
hlata.~~

~~Ethwale mathanga, nem-
bila, nabatata nemajumbi
netindubw, nemiphu na-
bontshisi, nako koke kudla
lokuhona, kulimiwe ngaleso
sihatshi.~~

~~Ukuthatha, ke, lamanom-
batana, kudla loko, akuse em-
tini. Afike ceje bakikite em-
tini. akungenise ekhwabo.
Wona ake sephuma eya ko-~~

hlala elawini.

Kube sekungena malungu emtini etobingelela tinombi leti. abe sekuluma malungu emtini khuluma etshi, ene, thw! Siya-bonga boma khotshana. Sitodla sesuthe.

Kuthi kusenjalo, bese kungena kudla lokumnanyi kojwa. Lokudla ekwelikhethelo. Kuphekhele boma komakhotshana laba labalethele jade wabo.

Badle. ke. Badle, badle, badle, besuthe, bayeke. Kube sekuphuma titsha lebekudlelwa kutona. Tibe setiqhumbela, ke, tinombi.

Tiwushaye mqhuhumbelo, tiwushaye tiwushaye libekana, tite ticeje.

Ngoba phela ahona magama lahlabelewayo ma-

ngabe kuqhubumbelwa. Kube sekushayia lihlombe. Bese kusuka lemwe inokati leyilingangi. Ibe seyiphonseka hona esibayeni. Isitibija, iti bija, iyambisana nelihlombe leli nelishaywayo, liyambisana neligama leli nelihlabehwayo.

Ithi isuka loko, ibe iwu ganklata! Iwuganklate, iwu ganklate, ikhomba ngetandla tayo, ite iqhashe, itivuthulule. Ibe seyibeka nemwe. Naleyo nebekiweyo yede loko. Ite ti-phela tohe tiqhubumbela tibekana.

Ngoba phela maningi nje magama ekuqhubumbela. Noma liqambwe emamponweni, liye liyambe liye koshaya kazulu. Noma licambwe kazulu, lihlabelewe yilive lohe lile liyoshaya emamponweni.

Njengaleli, njena, lekuthi:

1. { m : - y | d : y | m : - l - : m | f : f | m : d | y : - l :
 { Sas inga ~~te~~ be ne na we msheli wam,

2. { Kwajuma mbayimbayi ngakasi kwenaba.

3. Sigcoko sesiva Sasala emagangeni,

{ r : - d | t : d | r : - l - : y | m : m | y : t | d : - l :
 { Soniwa yi banu bofna benyungayo.

Kwaqhumamagazini ngale kweBlomodlomo.

Sigcoko sefwana Sasala kaMthashana.

Mangabe setidlile, tachu-
 chumbela tinombi, tibe setigo-
 juka netitsha tato. Batipheke-
 tele bakemtini, balikeke endleleni,
 ceje, behlukane.

Kuhlalahlale, njalo, tiloke
 timyisela tinombi leti, ate
 ejwayele. Kutē kufike sihathi
 sekuba nina efwanele yikw
 yisa wake mnyorjo.

Kuhlola muti. Mnyorjo.

~~~~~ ~~~~~

Seti wugginile, ke, tinombi

wato usebedi. Isigqagqile ino-
mbi. Setithumiwe futhi ta
yiyisela kudla noma igqagqile
-le. Sekuyatiwa nakemtini
kwekuthi mshakati lona
hhave kuzino yakasi. Wa-
taha wufati. Ufati uyati kwe-
kuthi ingane yake iyadla.
Uyakwati kuthuma banwa-
nwa bamyisele kudla. Ku-
kubala kwekuthi wayam-
biswa wumenjo. Hhave ku-
yikuthi babemlahla ngoba
esebakhatshatile nabo. Loko
kubonakala ngoba nina
aloku ethuma tingane tim-
lethela kudla noma esenjile.

Ngoku, ke, sesifikile
sikhathi senina kwekuba
acale kuzisa mnjongo naye.
Kwekucala utoyisa mnjongo
wekuya kohlola muthi wen-
jodakati yake.

Utofike asile lijiki. Aje ne-
mahewu. Acoce kudla. Mathan-
ga nefe mangabe kukekwinda.
nembila, nemajumbi nabatata
nabontshisi. nato tohe tidlo
letisuke tihona.

Abe semema banu la-
batokwethwala lokudla. Ngoba
phela lokudla ukufake eti-
tsheni. Tinyati nemacoma
netimbenge netitsha leto ne-
tingatholakala, tifwanele kwe-
tshwala kudla kuyiswe ebu-
khotini.

Lokudla, ke, mangabe
sekufakiwe etitsheni, sekuto
bonakala kwekuthi ene ku-
ngaki. Mangabe kuke
yimashumi namane, naye
ameme banu labangako.

Batothwala, ke bayambe
lugenkle. Baye bayongena
ngelisango bakhombiswe laka

betobeka hona kudla. Baka
sebengena ekhwabo ~~nom~~ nyeni.

Babungelewe, ke. Kubo-
ngwe kukhoti kwekuthi
usebedile mlingani, waka-
pha kudla.

Yise wefwana ake
rengena nenonjolo eyichuba
Ayimise ngembrli kwem-
lingani lona. Athi, ene,
nako, ke, kudla kwaho
mlingani. Ake sebonga,
ke, mlingani lowo nophiwa
kudla. Abacele, ke, kweku-
tshi kuhlle samphokele kona
ake seyhuda ke ukhoti
wenjoda, ayipheke.

Kungene, ke, kudla lo-
kuvushweyo. Badle, badle,
badle. Kubuye kungene
inyama le nevushweyo,
iqebe iyimatebe, nje. Ingene
netitshebe.

Ayabe, ke, mlingani lo,
 nobehlabiswe yona. aya-
 be ngetitshabe tayo. abaphe
 nabakemtini. Badle Kudliwe
 kudliwe kucejwe. Kuphume
 titsha, netitshabe. Babuthe, ba-
 buthe, babe sebethatha titsha
 nebethwele ngato. Bayambe
 bagojoke.

Mchoyiso.

mini

Khwemwana ufike awusha-
 ye. ngoba phela lujwenjwe
 ngeke, nje, luphume unga-
 phumanga mchoyiso.

Ube se wuchubwa, ke, ka-
 mwe netomo telilobolo, ngemwa
 sekugcagciwe kwedhlisa. Ule
 thwe laha ekhwabo nombi le-
 beyigqagqa.

Ngoku, ke, sekutshlelwa
 kahle lusuku lwekudla lo-
 choyiso walenombi negqagqa

kahle.

Kutōcale kumemwe bohe ba-
fati labayitihlobo tomnikati
nyama. Nebangani bahe futshi
labetshembe ngehldiryo yake, besi-
fatana, abameme.

Labatshanjayo bamphokise.
Betshwale siphoko, ngamalange
kwelilanga lelo. Betshwale
noma yihkhamba lelijiki
noma yihkhamba lwema-
hewu, noma yisitsha sema-
jumbi noma esabatata,
noma yisitambu noma
yimbila noma yitindlu-
lu noma yilithanga, no-
ma yituni, noma yini
njena nabangamphathela
yona.

Sekutotshi, ke lowo fati lo-
memelwe kw'ekutshi utopheka
mahewu, afike nelibowe lahe
netuni take atopheka ma-
hewu ngato. Ate awavubele.

abone yena kwekutshi abilile.
awabeke, ke, esandleni semnini
mchoyiso, eselungile.

abamemelwe kwekutshi
batopheka inyama, nemnyeke-
to, batofika nemakhadi abo
batopheka ngawo. Batshote tani
tabo. Bapheke inyama leyo na
-batoyiniketwa ite ivushwe.

bayibuyisele esandleni se-
mnikati mchoyiso isivushi-
we, seyihungele kudliwa

mnumtane, yena, utoba
nesikhundla, nje, sekucebi-
sana nemnini mchoyiso,
ngoba ewunyeni wawe. Be-
mise naye lilanga lekuwu
hlaba. abe secelwa ke yi
yosikati kwekutshi kuble a-
bite bafowabo batowuhlaba.
Bawuhlida. Ba wubobote.

Iyosikati yemnyeketo
iyona seyitotshatha mnyeketo

uwekhame, iwugete, ite iwu
pheke uvushwe. Bahlidi labo
ke, batova ngemninimcho-
yiso, ethi kuhlaba bayjabule
ekhathi. Ibe yitihlangothi tibe
tibili.

Abatshele kwekutshi kuhlaba
bachabele luhlangothi lube
lumwe. Athi akubiphwe si-
phanga sibekwe eqeleni. Kukuphiwe
mhlubulo, ubekwe eqeleni.
Yohu, ke, inyama yeluhlango-
tshi lolo, ichabehwe, iphekwe
yilabo bafati lebebehetshehwe
kwekutshi abapheke. Baphe-
ke nehloko.

Bafike, ke, banu laba-
memiweyo. Mmini mchoyiso
abahlalise. Ababingelele.
Abafake mahewu. Atha-
the titshebe. Aqwenge
uhlubulo. Awubeke etitsheni
uhlulata, awubeke
kubafati, atshi, ene, "nayo

K13/27

inyama, yosani. Bakhombi
bona ufati labaqela kwekuba
abosele.

Bayidle bayidle yekosa,
bayiceje. Ngoba phela nema
joda la wa nayitqeleli, nawo
anikiwe siphanga. Ake se-
ya naso esibayeni. Ekasa
hona unilo wawo. Osa
nawo, adla aqaja.

Ngoku, ke, sokutokwe
phulwa inyama lepheki-
weyo. Mmini mchoyiso
utohetcha bafati noma
bekabili. batomwelekelela, ke,
ekupheni banu inyama.

Batobapha, ke, mangabe
seyivushiwe. Bayihiphe nge-
-titsheke, ngetitsheke. Nema-
joda bawanike ihloko. Ne-
mahosikati bawanike nemnye
keto futshi. Iphele. Kungene
mahewu.

Batobashiya beavaphuda mabe-
 wu, kuzihona betosina. baze
 etiko. kube sekuthi mnikati
 sebedi aye emabowweni etiko
 ahiphe inyama levushu-
 weyo yohe. ayehlukanise
 kahle. Ayabel bapheku
 bohe, ayabel banin laba-
 memiweyo bohe, besifatana

Abe sebita unyeni wahe
 atomwelekelela. Achabele
 lohlangothi lobelungaphe-
 kwanga. Alwehlu kanise ti-
 cubi netilinganayo. Abale bohe
 banu labawudlileyo lomcho-
 yiso. Akeke macocwana,
 macocwana, enyama belu-
 hlata, nalevushuweyo.

Bayiceja kusina, uya-
 babita. Bangena endlini
 bohe. Uyabemukelisa bohe,
 lamacoco enyama laba-
 bekele yona. Labekenga-

phethe titsha, batogawula si-
gude, basishise etiko. Babe
sebeyawwula, ke, mubonso
wesigize. Babophe ngaso.
Labamwe bona basike bwani
bayibophe ngabo.

Lenyama, ke, batofike nabo
batiphekele emahanya abo, bati-
dlele. Sekuyothi, ke, ebusika,
sekuvuniwe, abuye abatshel
bohe labafati, kwekutshi seku-
toyiwa kobongwa uchoyiso.

Mangabe sekuncumwe
lilanga, ke, lekuyowubonga,
kutoba yilowo fati agqwali-
se licoma noma yisingyati sa-
he ngekudla lathanja ku-
kwethwala, aye kobonga
inyama leyo nayidla wati
wayethwala wayojidlela
na kementini wake.

Uye angabi biho lonci-
fayo, ngoba ingcuthu leyo

K13/27

isuke iyiyabi leyulu, lecebileya
 nabo bafati batshifita, batshifite,
 bate babuke. noma ke sebe-
 yobonga, kuye kube mnanji
 kubona. Bahiphe titsha netiyu-
 lu.

Mnjorjo we Kubonga Mchoyiso.

Nina wenombi ufike a-
 fune kudla noma kuphele
 titsha nje tibe yilishumi. abe
 sethumela ufwana, noma nje
 wumunu lowo lofwaneleyo,
 amthume, ke, kwekutshi aya-
 mbe yohle imiti leyadla mcho-
 yiso wenombi leyo.

abe sefika ke lonwanwa
 abameme, futshi. Atshi, "mana,
 ene, uthe anginimeme, nite
 nimpheketele ngelilanga
 neliwukutshi. Useya ko-
 bonga mchoyiso wajadewetshu

Lafati, ke, sebetokwati kwekuntshi, sekufike lilanga lekuba baye koyisa kudla. Bethwale kubona.

Labamwe bethwala majumbe, labamwe bethwale matshanga, labamwe betshwale batata, nembila, nabontshisi, nembumba, nemahewu, nelijiki netindhubu. Noma yikudla kuni, nje, lokuluhlata.

Labanu, ke, batoconya emtini lowo laha bememelwe bona, ngesihathi less labamemwe ngaso. Naye ke munikatisebedi usebatholile banu labatotshwala lokukwahe kudla. Ngoba phela labanu labadla mchoyiso, yibona, ke, futhi la bethwale kudla kwabo ngoba sebezowubonga fitshi mchoyiso lowo labawudlayo.

Batoyamba ke, bahlake
lugenkler. batē bayofika emtini
lowo laha beya hona. ngoba
shela kunesimwe sihatshi ba-
yimashumi layisihlanu. Kune-
simwe sihatshi bayimashumi
layisithupa.

Batoyamba, ke, baye ba-
ngene ngelisango baconje
kamlingani wabo bakwethu-
le hona kudla loko babe sebe
hombiswainja wo yekuhlala
bahlale kasi, ngetulu kwe-
maqansi.

Sebetobingelelwa, ke, kuthive
ju. Kungene kudla loku pheki
weyo. Badle badle bate baku
buke kudla. Babe' sebegela
titsha tabo labebethwele nga-
to. Bavalelise bayambe.

Bangahlabiswa phela
imbuti, ngoba wayesejikhla
bile phela imbuti ukhwekati
ngamdlange etobona mu

K13/27

86

5605

ti wenanake.

Ngoku, ke, khave etohlaka.
Utobonga ingcuthu layishayelwe
ebakemtini. Bembona ngo-
ba abalonjolotela kahle humu
befati wabo. Bathola lujumo
lwekuba mgqagqo waba ewe-
nombi nengelona liphula-
phiko.

Kube ziyona njaba leyo
neyoxoxwa yibona balinga-
ni mangabe sebepheketela-
na. Kuhlakwe kwejatshulwe.

Babe sebhukana, ke.
Kube usewulanjile lowo
mdati wekubonga mchoyis.
Sekuyosala kuba unwan-
wa anyohke sisu. Abuye
aphinje mikhonjo. Nina,
ke, yena useyote aphinje
aye emtini mangabe ese-
yobelethisa. Loko, ke, futshi
kuyisici nesiyambelwa
wukhwekati.

K13/27

Kubelethisa.

Kunesimwe sibatshi ino-
mbi letibulayo iwumshakati,
itofwane itibelethele nye, inga
fikelwa yikuba kute kuyo
lanjwa nina. Athi naye
eva eve setshelwe nye, kwe-
-kutshi inombi yako isibek-
the emtini.

Yena ke, usetofuna si
hlandla. Athwale kudla.
Abambe indlela, yena yeywa.
Afike angene hona kamlinga-
ni wahe, ngoba usetobelethisa
phela.

Usetoyamba nemlingani
wesifata baye endlini laha
kubelethele hona mshakati.
Samphakele kudla. adle esu-
the. asube.

Kohe loko akakajiphathi
ingane, ngoba usaphola, ngo

ba ingane ayifuni kuphath-
wa wumum esafujumele,
ekaje eyambe eca mikhorjo.
mum kufwanele a phole ku-
cala, kanje athathe ingane
ayiphathe.

Lomlingani utohlala ma-
sontā lamabili laha emtini,
etobelethisa. Utovuka ekuseni
aye efuleni. abuye abeke
madi laha. ashize nina we-
fwana ephekela mdletane,
ayambe aye esebedini endle.

Uyabuya uyadla, uya-
madi. Uyahlala uphatha-
phatha ingane. Ayiboje ma-
ngabe kufuneka. Afike neli-
hambi lekuboja ingane. Am-
hombrise likhasi lalo.

Abe semgeta unwanwa.
amgqoke ngemfuma wake,
alale. Amrike nina. Yena
aphume aye kothota.

K13/27

Abuye netimi abeke. Aye ma-
di. Uyabuya uvula libwe
uyasila. Usila kudla. apheke
mlingani, nina wenyeni.

Babuye batobutha ku-
mdletane. Baphathe ingane. Ba-
yifwanise nekuthi timyawo
tifwana netabani. Tandla tif-
wana netabani. mehlo ifwana
netabani. Tince tifwana netā-
bani, Ihloko ifwana neyabani
Lihala lifwana nelabani.
Ingane ifwana nabani.

Bejabule balingani, be-
jabulisana. Betibuka buru
enganeni yebananabo. Be-
funsana makhambi eku-
boja ingane nekuyiphutisa
nekuyigeta.

Bafunjise nina wenge-
ne, mshakati, kulala ne-
ngane, lusane, angalugin-
jeteli ngelibele elele esuku.

bamfungise kufaka lukhanga
 endunw yengane, ngoba inga-
 ne iyabojwa. (Kojwa phela
 yematibulo iba yiligugu ka-
 huhu kuninabuhu. Wejwaye-
 le kutibojela yona, atibelethela
 ite iyambe. Ithi mangabe
 seyihuhuma ithi nina uw-
 mahothi. ithi kuninabuhu,
 'mana.'

Ahlale kuphele masontā
 lamabili. Abe sesinjile wa-
 phuma, ke, mshakati ngaleso
 sihatshi. Ngoba nina we-
 mshakati, ube kaje etokhoti-
 etokhotita. Abe seyamba, ke,
 ebuyela ehaya, eseyamba ne-
 ligunya lekuba useyile wa-
 belethisa. Unanake usenengane
 naye usejabulela kuba use-
 tibonile kwekuthi u wumu-
 nu. Nengane yake seyiwufati
 ngempela ngoba itele munu.

Kuyogela ingubo.

Ma mfayela waya ka Nobayeni
eyisa mnyorjo kanombi yabe.
Wacale wayaleta kukhwem-
wana kokutshi, ene, utofika
atoqela ingubo.

Umyeni, ene, waselungi
sa luhlambu lolunganga-
pondo. Walubeka. Wayese
thumela livi lekutshi ene
, kuhungile, angeta ukhwe-
kati. Ofike ayitshole ingu-
bo yabe.

Wayesencuma lusuku.
Wayesemema kafati bato
mwet hwalisa kudla
kwahe. Sekuhlanguke neli-
jiki, kwaba yititsha letiyi-
mashumi layisihlambu nesi
thupha.

Loku, ukweja njena u-

khwekati, nobayini usephethe
sikhundwana sahe sesiva,
sesihwa nekuhlala. Nina lona,
ebefisa kuyisela unanahе ku
-dla, etshokotiswa yikuphumelela
kwaha kokuba unanahе afike
abe wumunw emtini, athole in-
gane.

Kojwa, ke, minjonjo yohе ye-
tqi sewayihipha. akusasele
minjonjo wesiqi lobe wunga-
kophumi. Ngoba nenombi
yаhe yagqagqa iyigqine
yohе minjonjo. naye ube
seyifete yohе minjonjo.

nekhwemwana ube-
ngakophinji ashaye iyomo
etomweni letatisele. ngoba
phela mangabe esephinje
walobola, ukhwekati uye
ayise minjonjo, abonge
masonjo etomo.

Awuboni, ke, yena nabo-
nobayeni ~~anas~~ wayengenasi-
kweleti. Ngoba nawo nokhu-
-emwana ubengakatishayi
itomo letimbili letatisalele.

Kani futhi sewaya ko-
bona muti. Waya ko Bonga
mchoyiso. Waya ko Hakula
ka Nombi yaye. Waya ko Belethisa

Ngoku, ke, ihlidiyo yaye
igqule luthanjo. Uthanja inga-
-ne yenanaye. Kojwa aku-
ho siqi langasiyela emtini.
Ngako, ke, kühle nje ma-
ngabe etiqelela ingubo ku-
nanaye. Ngoba phela u-
khwekati afwane angene
nje emtini ngakandle kwe-
siqi. Ngoba wumunni no-
yilihungu lemtini nelihloni-
phekayo kahulu.

Mangabe efikile nje, ku

fwanele akhungwe njalo.
Wafika, ke, Mamfayela. Bakikita
bakhoti. Kwangena kudla kwe
gqwala indlu. Bate baphuma
sona bangeniswa kunemwe.

Babingelelwa. Kwathu-
ngwa lijiki. Begqwala ba-
khoti nebakhelwane. Kwa-
phutwa. Ukhoti wenjoda
wangenisa inonjolo. Wamini
ka, ene, wathi Khoti naku
kudla kwaho. Wabonga
wancancata ukhoti. Ya-
hlabwa.

Nobayeni wangenisa
kudla loku phukiweyo, kwa-
dliwa. Kwaphutwa lijiki.
Basina kwaba nye! Bakhoti
phela bayabonana, njengeku-
lingana kwabo. Bathokotiswa
yikuba mshakati anamih-
ba. Upheka adle nebatali
benyeni wabe. Useda sona

sihlobo lesihle njengoba sasi qeliwe hona nininini. Kwa-kutshiwe, ene, "Sitoqela sihlobo nesihle." Nempela, ke, ku-sathohwe sona sihlobo nesihle ku nobayeni. Batali bayahleka, kuhl kuhlophe.

Baceja, ke, lujumo lolo. Base behipha luhlamlu bemnika mamfayela. Wayibonga ingubo yake, eje, bayamba.

Sekungatshi ke, manga be unyeni ephinja etishaya letomo letiseleyo, mamfayela angaweja mnyonjo ayobonga masonjo etomo.

Ngakandle kwaloko, ke, angaya eyaqela yona ingubo. Aye eyobona ingane. Aphinje aye kobekthisa mangabe seyiphunje yatala inombi yake. Iiyamba kanja

lo, ke, tiqi teminjorjo letinjon-
jelwayo.

Kubelethisa

mmmm

Makhobiya, yena, inombi ya-
he yayibeletha kaluhuni. Yaba-
mbwa kwaphela lisonta lohe.
Wate walanywa naye Mahobiya.
Wafika naye eseyambe eti-
swamata nje. Isho kokutshi
Kwejenyani mame! Ngange-
jenyani mina ngengane
yami iyinanjane mame!
Na nomabala wumumw weku-
-hlupheka kangaka? Sunge-
nabani? Ahawu!

Uthe esabalisa, waziwa-
lakahla isiva yabe leyim-
phisholo ngehloko! Isho nge
nqegela nenje sengathi yi-
nyanja yetuni. Isho ngane-

ngakanani livi leli! Ithi
iwa! iwa! iwa---!

Yathi kokuba iphume
ikhale ingane, wejabula
wajela Mahobiya. Wahlala
lisonta lohe. Shlalele kokuba
esabona ingane kokutshi iya:
phila yini. Ngoba phela wa-
yesebulwe yikwalo.

Kwaphela lisonta lelo, wa-
buyela ehaya. Ubuyela phela
ngoba ube phume ngesijumo.
Abange esaphatha nasihla-
ndla. Abange esaphatha na-
kudla.

Wafika ehaya wehuka
sihlandla. Wafuna kudla
ngesitsha lesihubi. Wethwa-
la waya kobelethisa Noma-
bala inombi yakwabe. Wa-
fike wahlala masonta la-
mabili. Washiya eyicejile

K13/27

isimw labeletha eyisungulile
 kuzihlakula Nomakala.
 Washiya emise ligocoletuni,
 Washiya kusemnanji yena wa
 gojuka, ngoba sesiphelile siha
 tshi sahe sekubelethisa.

Kubonga Mchoyiso.

Malugcuphe, yena inombi
 yake yayilobolwe yaphela
 ji. Ligama layo kuwumanku-
 ntu. Enjele emantshalini.
 Bamshayela nemchoyiso, i-
 yabi lezulu!

Yathi mangabe seyidliwe
 leyo yabi, wawuhungisa
 mnyonjo wake. Wacosa ma
 thanga lamabubi aba yisi
 hlanu. Titsha temapumbi
 netibulu taba yisihlanu.
 Netabatata taba yisihlanu, tetind-
 lubu taba tibili, sabontshisi sa-

K13/27

ba simwe temantongomane taba
tibili. Telijiki taba tinathu, te-
makewu taba tibili. Loko, ke, kwa-
sho kwekutshi titsha, nje, take
tojwa leti. angikatibali latotiphi-
wa yibanu. Take, nje, yejwa ta-
ba yimashumi lamabili laphetho
sikhlanu setitsha.

Banu lakebedle mchoyiso,
babeymashumi lamane ne-
banu labayilibonta. Bohel-
banu bafika bethwele hhi.
Kwase kugijimiswa ufwana,
kwatshiwa aye kokusho kweku-
tshi ene kühle bathumele
banu labayimashumi lama
bili nebanu labane, ngoba
utosala mnyonjo.

Wayesebuya nabo, ke, u-
fwana, ebathole wabamikwa
hona emtini. Bafike betshwa
la nabo. Lugenkle lalomnyo-

njo kwaba yibanu laba yima-
shumi layilisono ebanu, neba-
nu labayilisono. Bohe betshwele
bethe hhi.

Bafika emtini kwaka ku-
ngane indlu. Bakungenisa
kudla kwaba sengathi aku-
sekona kudla, sekujimadi.
Nabo bangena kulemwe indlu
begqwala songathi wumjadu,
kani cha, yinombi ya Lugephe
itobonga ingenthu.

Bafika kuphekiwe, ke, em-
tini. Badla, badla, badla.
Kwathiphwa nemahewu. Ba-
the besaphuta, kwase kungeni
malungu emtini. Bakoti besi-
lisa. Kwase kubuyiswa
wohe mahewu nelijiki loku-
fike nembonja. Kwahlanga-
na njawomwe. Bohe banu
baphuda. Kwathi manga-

be sokuphelile, base bethatha
titsha tabo - beyamba, ke, bo
malingcuphe.

Mchoyiso.

~~~~~

MaBodwana, inombi ya-
he yayenjele kaMhize. Yena
MaBodwana wayenjele kaQele.
Kuthe inombi yekhwakhe laha
seyihongwa, base bemshayela
ino nje le bikitelayo yeyabi
lemnyamas, le yisiqhenge.

Kutsho ngamdlange kubu-
ya Tomo telilobolo, nayo le-
yabi ye mchoyiso wake ya-
buya. Wayesemisa lilanga
lekuyihlaba. Lelilanga bali-
hlela nenyeri wake, jamu-
Qele. Ngoba noma mchoyiso
uyiyomo yefati, yena uwu-
mongameli wefati. Kufwanele
ufati athathele kuzena tino.

Kwase kuthumelwa tingane.
 Koku ba ketiye komema. Jamema
 mamshololo, na ma jevuza, na maziki-
 si na mamhlunga, na mazimvu.
 Bamemelwa kupheka inyama.

Jamema ma nombeke
 na matikinjuku, na makhobiya,
 na ma Boshongweni. Jabamemela
 kupheka mahewu alomjadi we-
 kudla mchoyiso.

Labafati, ke, kwatshi kusa-
 sele lisonta lohe, bathota tuni la-
 bayofike bapheke ngato. Batijisa
 hona ka ma Bodlana. Befuna
 kuyothathisa hona.

Bamahewu banikwa mbi-
 la. Bawasila. Balarja ma-
 bojwe abo bawapheka. Bawa-
 pholisa. Bawavukelela etimliteni
 tahona ka ma Bodlana. Ba-
 buya ngakusasa batoweva
 kwekntshi, ene, abilile yini.
 Babe sebemtshela, ke ma Bodlana

kwekutshi nawo mahewu ahe ase
bilile.

Labafati, ke, kenyama, bafike
ngayizolo. Sebetikikile tini. Baka
sebethutha mabojwe abo ekupheka.
bathutha nemadi. Bacoca neti-
tshembe tekuphakela inyama.

Labamwe baye bayihlake
ngayizolo. Kojwa yena mabodlana
wayekhethe kwekuba syahle ihlab-
we ekuseni ichabelwe, iphekwe.
Ukute idliwe emwini.

Nempela, ke bafati bafika
kusemnyamana. Ngoba phela
yibona labatosebeda usebedi
lowo. yatshi ihlabwa base
belaha. Bemukela mnyekedo
ba wehama ba wugeta bawu-
pheka.

Bemukela incosa neseyi-
chabelwe kupheka bayi-
pheka. Babasela. Yavushwa.

Bafika bafati labakememelewe
kutodla mchoyiso. Labamwe ba-
fika bethwele mahewu, labamwe
bafika bethwele bobatata, na bo-
-bontshisi, netindhubu nematha-
nga. Bemphathele, nje, betompha.

Bangena, ke, endlini bahlala
yangena inyama yekosa. Ba-
khetha mampinkulu, bathi ku-
hle babosele. Watibenga timba-
mbo nenyama yato. Wayike-
nga wayibenga inyama i-
ngevi iqebile! Itshifika, njebo.
Wayeseyihelisa etiko. Lwasi lwa
lanja munu etiyambela nge-
ndlela.

Bayephula. Bayephulela e-
titshebeni. Bayingenisa kubafati.
Bayidla. Angena mahewu. Ba-
phuda. Yangena inyama ~~le~~ le-
vushiweyo. Bayidla bate bayib-
ka. Besuka ngoku basina
kwaba yilowo wakhumbula silotelu
~~6.1.5.805~~

sengane yake yenombata
 eyefwana. Ahlabelele. Bamvumele
 ashaye lihlombe. Balemukele.
 Balishaye lihlombe bafati. Abe
 sengena, ke, esibayeni lesi ne
 sejiweyo, agqumshela, Utogqum-
 mushela agqumshela, ate agqine

Mangabe esegqinile, lo-
 mumve bathathe lomumve.

Naye asho adolotelo seyake
 ingane. Bamshayele lihlombe.
 Agqumshela, agqumshela,
 aphume.

Bathe bethuka, kani
 sokusake kusinga kumaBo-
 diane. Kaku ubelalele nge-
 ndlebe. Kojwa elibele yiku-
 coba inyama nemyeri wa-
 he, belinganisela bafati. ti-
 qubu tabo labatoyamba na-
 to.

Bathe bethuka wayese-
 phoseke ekhathi kwesibaya

K13/27

Wayesesihlaba silolotelo ~~ke~~ na-
yelolotela ngaso inombi yake le
ledlelwa uchoyiso nohla.

Watsi, ene,

{ d | d, s : s, did :- d | d, s : s, m | d, m : x.
Dolozana, Dolo! Dolo! Dolo! Dolo! Iwe
d | d, s : s, did :- d | d, s : s, m | d, }
Dolozana Dolo! Dolo! Dolo Dolo!

Basifunja bafati lesilolo-
telo samaBodlana nalolotela
ngaso maJamu. Babetha li-
hlombe ngoku. Wayese
gqumushela ke maBodlana
bafati bona kembethela
lhlombe, behlabela.

Wagqumushela wa-
gqumushela, wabashiya
kusemnani washo nge-
lijubane wacanja endlini
kokungisa inyama ne-
nyeni wabe, Jamu.

Bafati basale begqumu-
shela ngetilolotelo tetingane

605

107

K13/27

Taba bate bajumala.

Wafika MaBodlane, Waba-
bitela endlini bohe, Wabanike-
ta inyama bohe, leluhlata na-
levushwe. Bayambe bathwele
! Bekake, inyama iqebile! Bafika
ehaya bewumphakathi. Kwaba
nyalo, ke, lokwejeka ka jamu, nge-
lilanga lemchoyiso waMaBodla-
na.

Mnyonjo. Kuyisela inombi iganile.

~~~~~

MaMbambatho wayenenombi
ligama layo kuwuYengiwe.
Kani MaMbambatho uyam-
ba nje, inombi yake se-
yicalisile ngala eMdlazi.
Utshene, yena engatelele
lutsho, wethuka ngoba Yengi-
we engasamboni nje. Kani
usethathe inombatana ya-
Mascanubweni, wayamba

nayo; yaya kongoyisa.

Kwalwa. Wabasa Mamba-
mbatho. Yengiwe atange a-
ngene endlini. Waphuma Ma-
mbambatho, wamemeta. "We-
yengiwo!" kwatshi nya. "Ye-
yengi... we!" kwatshi nya.
Wacala ngoku, wabuluma
yejwa.

"Uye ngazi Yengiwe lona?
Ye Yengiwe!" kwatshi nya.
Shake ubeke, ke. Yengiwe
lona uyejwa shwi, yena
nombatana yerina. Ualwa
ne bafwana la batshathu. Ni-
na ahlali ngakandle kwa-
Yengiwe ngembali kwake.
Nayengiwe ehukani nerina.

Ngoku uneb ucoma
isiva, nje, ayisayi nako-
hloma lijuku. Isimthatha
iya kongoyisa. Naye use
vuma. Wumiswa yilolu.

thanjo lohusha loselumwehlukarisa
na mambambatho ngoku.

Uyamemeta Mambambatho,
nya yengiwé. Wayamba wate
wafika ka mvoco, ufika la be-
lala uyasho utshi, ene, "Mancapha-
-yi, ngibonisele, bo! Ngilahleke-
lwe wu yengiwé. Angati kwe-
kuthi udliwe yini."

Atshi Manqaphayi, "ayi,
atange afike laha ehaya. Uthi
khawe eye lahaya kamamb
Sicamuhweni ku Gugile?" Abe
seya bona mambambatho.
^{abute. athi nabosugile, ene,}
"Nami angimwate Gugile' kwe
-kuthi uyephi. Kojwa ye-
ngiwé uke wafika laha
mashona base benyama-
lala na Gugile. Mina nga-
ba nengconjo yekuthi,
ene, bete ekhwakho yini."

Atshi mambambatho, "ab-
-atange bafike ekhwami."

atshi Madicamulweni, "kungabe uganile yengiwe! yini kwekuba balahleke na Gugile? Loku futshi bejwayelene kangaka, nje?"

Laho kusuka kutshi achume atshi saka Mambambatho. Atame kuvusa ohe majoda a Nobela ethi kuhle avuke afune. Ala majoda. Atilalela. Naye wate wabuyela endlini walala.

Kwathi nga niri, wafika munu etomubika ngetomo letizilithoba. Wafela-
f² ngekhathi Mambambatho. Wayamba munu lowo, esekulume nemajoda.

Mambambatho wapheka masokhwapha, nesigwamba, netindluben nesijingi nelifuthu, wathela etitsheni. Esimeme manombatana

Latotshwalela yengwe amsela.
Nebakhelwane bahe bamphokisa.

Ethwala manombatana
amsela. Afike akungenisa
elawini. Kwaba kuningi impela.
Kuhona nabatata loquequweyo
wathelwa pelele nelisweli.
Kuhona nemajumbi. Lokudla
kohe kubukeka kukhale se-
ngathi kumnangi kabi.

Bangena ceje laha elawini
bahlala. Kwase kungenisa
tinombi netisiva temtini tito-
bona tinombi letilethele mahoti.
Wayesuka lugile, ekhet-
ha titsha letihle, taba yisi-
thupha. Watizisa kuninatale.
Waba kudla. Tadle njawomwe
tohe tinombi netisiva temtini
netakubomahoti.

Taceja ceje tachuchumbe-
la. Tadelala, tadelala Taceja.
Tathatha titsha tato tayamba.

Batipheketela bakemntini, babuya
endleleni.

Yenziwe wayiselwa kathathu
egoyile. Base bembuyisa baka-
mtini wahe.

Isegqagqile.

Wagqagqa, ke. Kwatshi nge
ngcibelo wekucala, Mambam-
batho wamema manomba
Tana. Sthwala kudla noku-
hhlata, ngoku. Kwetihlobo tohe
letidliwayo. Tafike takwethula
kuninatala.

Tafika nato tiphekelwe.
Tadla, tadla, tadla. Tase-
tinasina. Lokw phela kugqweb
nyibo netinombi netisiva tala-
ha emtini. Titobona laba
labafikileyo.

Kwathi, ke, mangabe soku-
-dlive, kwasinwa, tayamba-
tinombi. Batipheketela. Ma-

ngabe betipheketela bafwana tinom-
 bi, baye beshela. Ngoku ke,
 Mbiko, wakhanguwa ~~wa ngitheni,~~
 wahona ka Nobela naye. Wa-
 m weshela wate waphelela hona
 kuzena ngitheni. Kani um-
 bone nje betoyisela Yenziwe.
 Bamusela kwate kwaba
 yitikhathi netine eggaggile.
 Kwabe sekuya Mambambatho
 eyobona muti.

Kuhlola Muti.

Wesukeleka, ke, ngoku Ma-
 mbambatho, ngeligugu lahe,
 Yenziwe. Usefuna kuya ko-
 hlola muti, ngoku. Muti laha
 kuganele hona nombi yabe:
 Waqotha imuphu yegqwa-
 la sinyati lesitulu. Wahipha
 mathanga ahe anokusho. Aka
 yingxongo. Wemba maji-

mbi esijumbini sahe egqwala
 macoma la yisithupha, lamahulu
 Wemba nabatata esibatateni sahe
 wahipha macoma abo yisi
 hlani.

Wahipha licoma letindlu-
 bu, nelicoma labontshisi
 Wasila sitambu saba yili-
 coma. Wasila lijiki laphu-
 ma tiyamba letizilishumi, ngo-
 ba phela wayesibe kwegqwala
 imbita yekhwahle leyulu.
 Wayesesila tiyamba temabe-
 wu taba tibili.

Wamema bafati. Wancuma
 lilanga nesihatchi sekulilangana.
 Kwaba hona, nje, bafati lababa
 yilishumi nelithoba labafika
 bona bethwele kudla kwabo.
 Awuboni, ke, yena, nje, wabi
 enetitsha leti yimashumi la-
 mathathu nane. Titihulu.
 Kuthe mangabe sokufakwa

etitsheni letifwanele kuyamba,
 taba yimashumi lamathathu ne-
 lithoba.

Kwabe sekhlangana kudla
 ene, kwaba yimashumi layisi-
 hlamu netitsha letiyingsonga.
 Itihulu titsha. Lijiki liphu-
 phuta ingwebu. Namahewu
 ekhikhika ingwebu.

Bathi besachamuka nje e-
 ntini, bakikita balingani. Lwa
 yamba lugenke lwate lwayo-
 ngena endlini. Babeka ku-
 dla laho la kwatshiwa aba-
 kubeka hona ba sibephuma,
 ke bengena endlini nezulu
 yemlingani. Behlala emaga-
 nsini. Begqwala indlu.

Bangena, ke, balingani
 besifatana. Betobingelela. Be
 bonga buhlangani bwabo lo-
 bwabahlanganisayo. Kuya-
 tisa phela kwekuthi bethabe

nje, basaphathene kahle nemshakati wabo lona. Nina ufika nje nekudla loku, usetojijisa. Umwakhela lugati unanake emtini. Bayabona ngoku ikutshi watalwa yibantu ngempela. Naye uwu munu, wefuta nina.

Bangene nabesilisa balingani, babingelele. Babonge, abesephuma yise wefwana. Athi ebuya, abe sekhuba inonjolo. Lenonjolo ihuluphele! Isiyambe ingcifita, nje. Abe seyimisa ngembali kwamaMbam-batho. Esethi, "Mlingani, nako kudla kwaho."

Wayesebonga, ke, maMbam-batho. Iseqela yena mlingani waha ethi, ene kuhle amphekele yona.

Wayesebita bafwana, ke, bona bohwenwana waMbam-batho, kamwe naletimwe ti-

siva letihona ehaya. Bayihlida.
 Bahipha inyongo bayinika u-
 khwekati Bahipha sihuruba,
 basinika yena futhi ukhwekati.
 Baphaka inyama.

Kwatshi iphekwa yona, kwa
 be. kwephulwa kudla. Kwange-
 niswa. Badla, badla, badla!
 Kwa sekungena inyama, ke.
 Wayaba mamambatho. Wa
 sikela bakemtini, wabe sa-
 bela libandla lahe lesifa-
 sana. Badla besutha.

Babe sebethatha titsha
 tabo sebeyamba. Babapheke
 tela, ke. Bababeka endleleni
 ceje babuya bakemtini. Ngo-
 ba phela wona makhosikati awa-
 chuchumbeli. Kuye kuchuchu-
 mbele tinombi, mangabe tirise
 tona, mnyonjo. Futshe mangabe
 t pheletele homame, atichuchu-
 mbeli, ngoba mnyonjo khawe u-
 consene nato.

Kulobola Kwaba ~~Kugqagga~~

Kwake kwatshi ngetihatchi taku-
cala impela, kungabiho kufunja
lokungaka laha eNatali, kwa-
fika tisha loyisiva ephuma e-
koloni. Ligama lahe kwakuthi-
wa, ene, wuMqoqo. Kojwa
ligama langempela ngeke ngi-
lati, ngoba kucala banu la-
bajala bebengakwa magama
abo.

Lesiva, ke, yabona inombi.
Yakuhuma nayo. Nenombi ya-
vuma. Yake seziya kotigqela
inombi. Yathenga tomo ku-
banu, yayilobola lenombi. Ya-
shaya lishumi nemshoyiso.

Kwaba yisimangaliso kuba-
-ru bebona inombi iphumelele
kangaka, yagana mhungu.
Kwatshi noma yise wenombi e-
bita tibito walupha ukhwe-
mwana.

Inombi nayo yase yingenelwe yo-
kutichayisa lokubulu ngoba yenje
kunungu. Yabe seyilabla kubin-
ca. Yagoka ngoku. Yathanja ne-
kutiphakamisa noma iyamba ne-
manombatana namamwe. Athu-
la njena manombatana.

Mangabe seyilobolwa, ya-
buta kunyeni kwekutshi bangaki
banu lababekwayo bekhwabo.
Watshi unyeni, ene, Ihina asi-
tedi tino tebucaba leti. Akwa
biwa kwithi. Abute, ke, maha-
kati kwekutshi, "Kojwa tindlu
tekhwenw tinyani nje? Atshi
yena, ene, bona ekhwaba ba
ke sitezi. Akuyambwa ngeti-
nyawo. Kufakwa tisathulo
nyalo. Kugcokiwa kwebelu-
ngu.

Uvani, inombatana
iyeko kweluka macansi ne
tithebe. Iyeko kubumba tiya-

mba. Iyeke kweluka mahhudo
netimbenge. Imane ikholoshe
ngoku.

Banu bamangale nje be
bona inombatana sejikhon-
gwa kojwa ingakeluki. Ne-
nina angayikhuthali nange-
kuyitshela kokutshi kühle ye-
luke tino tekwabela banu be-
mtini.

Lancumwa lilanga lekugqa-
gqa. Yatshi isiva itoya kogqa-
gqela ehaya likayise. Nempela
bayamba, ke. Kuyamba inom-
bi nemmisi wayo. Neyise
nemfowaboyise nabonina be-
bathathu. Nenyeni, ke.

Kwethwelwe libokisi legq-
wela tingubo tekugcoka neti
xathulo netigqoko, netitezi,
nayo yohu ~~inkuthu~~ inkuthita
yenkithinkithi lethengwa
yinombatana leyaphukuphu

695
 ku lethengwa kubuswa. Lemwe
 yayivanula, lemwe yayibeka
 ebokisini.

yalimosa kanjalo, ke,
 likhulu elaphuma emtini
 ekuba ithenge imahla ye-
 kwabela banu bemtini nga-
 lo. Yase ithenga ingubo ye-
 kulala yaba yimwe. Nema-
 shidi emibede yakesitezi
 yabona kwekutshi iyowa-
 thola hona emtini.

Bayamba, bayamba, ba-
 bona muti unyengalahaya.
 Wayesethi unyeni ake bahla-
 le baphumule. Usayogela
 kudla lahaya kaninakati.
 nakuya kuthunga sisi en-
 yango, songathi kuphekawe.
 Bahlala. Yayamba i-
 siva. Iyambe yaklesheta
 ngetixathulo netihalayo. Isi-
 phenyulele kathathu beyamba

endleleni, nje. Nemayuku ekuma-
nya, yiloku imonyo ngabli
ibuye ilibeke. Ibuye imonyo
ngabli, ibuye ilibeke. Nabo
ababohlwa inombatana ya-
titilita menjo.

Lahakulomuti laha ku-
ye bona unyeni, kuyaluta
macaba enyango. Kuphekwe
enyango, kuthurca desihubi
sisi, songathi kuhlabelewe
njadu. Baningi banu, ku
yayaluta nje enyango.

Kojwa ufwana, lo, anga-
buzi. Late laqopha lilanga.
Kwasekuta bafati bemacaba
beyamba bekikita. Bethwala
libokisi netihlalo netibili.
Bayamba nalo lujwenjwe
lohu. Baye bangena ehaya.

Letindlu lahewe kwe-
sijuli. Tigishu kuba ngange
sijuli. Wona unyango wayo

mfushane ngempela. Uye uguqe
ngemajolo mangabe uyonge-
na hona. Indlu ita uyibona
ngekhathi.

Kukikite wohe ufati ma-
ngabe kekebaleni. Loku phela
kuketihathini tetomo manga-
be tibuya inkhazane. Ba-
ngeniswe endlini.

Laha endlini bafika ku
hona tiguwili tebanu mtane
bemacaba lafaka tixathulo
ozwa. Kosheme ejute kwelw
jonga lohungeho, ngoba le-
ndlu yejiwe ngebwani ne-
tiringo yatē yabambelela ka-
si. Yilehlobo yetindlu te-
banu letethwalwayo.

Letiguwili temajoda le-
tigqwel laha, tigqwethe
mibalo tohe. Tibema in-
qawe lenje.

Bangene. Bahlala, Tiba-

13/27

bingelele tithi, "Molweni." Baru-
me. Sekukikitwa luthuli ngo-
ku emyango.

Kungene licaba lenombatana
libagetise, bagete tandla. Ling-
enise. Kudla. Badle. Lithi,
lungelani, sokutosinwa ngoku.

Ibe sayithi lewumshakati
ake ungibitela ukhwemwana
wami. Abe sesuka. Kani
ayimbani, nje, nanguya kubo-
yise. Usebinca libeshu lake.
Wagqwetha umbalo wake.
Wafaka ingawe lenje eno-
mweni.

Ithi kuye inombatana,
kuphi kini? Athi yikhona
laha (Yikhona apha!) Ithule
inombatana. Alungele ma-
caba aphume asine nemyeni
uyilicaba ngoku! Usebingile.
Aphume nemthimba, ume ka-
ndle, ubukele.

Kusinwe, kusinwe, kwejiwe si
-kokela. Kutshino kugise wenombi
thethelela mfondini, umshakazi
abuye afake impahla sidle.

Yise wenombi ehluleke na-
yikwejenyani. Athi ubekisa
kukhwenwana ebathela kwe
kutshi, ene, wuyena lona no
wathi akusabiwa kubo sebe-
yibehungu bona banesitshi.
Asuke athi ufwana, "Amanga
ashiywa emzini. Nami nda-
ndifuna intombi. Ndayicho-
la, ke. Yona yake yabonaphi
la umntu elukiswa umye-
nakhe?

Ahu uyathethelela yise we
nombi esho kokutshi ene, im-
ahla ayibo. Unwanwa ubethi
na kubehungu. Tiboke tino
mbi takubolqoli. Tiningi.
Titshi, kyetha impahla si
yifuna la! Walobolwa om-
ntu. Laphuma nekhulu lo-

kuthenga impahla yethu.

Mshakati wathatha libokisi lake. Walivula. Waba ngato tohe tino tahe, netihlalo. Kwasa sala libokisi lojwa nengubo leketimbeni. Athi majodakati aya kodayisa ngato letino athenge makhukho nemabayi.

Wakhala wi mshakati.

Wathi yise utoyamba naye aye komfunela imahla ehaya. Athi ma Chosa, "Ithi tshini! akwenziwa oko apha. Umntu asine ayambe!"

Ithi inomlatana kumyeni, "wena wangikhothlisa." Athi umyeni, angikucholanga ke? Sidenge ndini? Wawunge-luki ngani? Wawuthi uyo kwelikelwa ngum? Ishini!"

Yahlala inomlatana bayamba boyise. Yasale yasala lijiki nekudla

, yaphika ngabonogalata bema
khadi. Nayo yase iyabinca,
ngoba nenjoda kani iyabinca.

INDLU YELIGAGU IYAMETHA.

KUHLE MUNU EDE LOKO

MAKWATIYO.

ngeke uhlale kahle emtini
ungalot banga. Banu bem-
tini balobola njena, ngoba na-
bo bebeke imakha letofika
nemshakati atobabela yona, ngo-
ba uloboliwe. Maqansi awasali
emuva netithebe.

Ngoba noma wenjele etigwilini
alu wona mahloni lucansi. Unga-
lwendlala nakasi unyathela ku-
lona. Noma unyeni wako eneti-
hlalo nemibede, kojwa ungadula
u wuthole usekedi welucansi
u wumam.

Nuna manombatana anok-
weluka mangabe seriganile.
Siyafuna kwabelwa thina banu

labajala, Mangabe ningabanga
thina silobohle, sotihalela tomo
tethu. Sinikhuphe tiqi ngoku,
Kani sikhalela tomo letiphume
talobola munu nongatange a
sabele lutho ecala kutohlala na-
thi. Angawukhiphi mngena-
ndlini.

Kubika lihlobo.

munu
Guzeni Machi, wake wagana
ku Mfiyo Mkhize. Kuhe lahase
kukhongwa, kwafika lihlobo. Wa-
yesethuma umyeni wake wathi,
ene, kuhlale aye kobatshela e-
mtini kokutshi utofika utobika
lihlobo ngelusuku loluthile.

Nangempela, ke, wafike washo
Mfiyo kokutshi mshakati uyela
utobika lihlobo. Base belungisa
imbuti labayofike bamhlabise
yona. Bafuna nekudla la-

K13/27

bayokuphakela tinombi ngoba
nabo bayati kwekutshi' utoyamba
netinombi phela.

Naluseni, naye, walunge
la ngoku. Walungisa kudla kwa
ke lokutotshwalwa yitinombi.

Wemba mkhwili esidubwini
sake waba yimacoma lama-
bili. Wemba majumbi esi-
dumbini sake, aba yimacoma
lamane. Wemba batata esiba-
tateni sake, waba yimacoma
lamathathu. Wemba imbonjwe
yaba yisitsha saba simwe.

Wayesha mathanga aba
yilishumi. Waha ife, tityanja
letintathu. Wafula mbila
macoma lazisihlanu. Wayesela
mahewu encombo tityamba le-
tine. Titsha setihlangene taba
yimashumi lamathathu Hetitsha
netitsha letibili.

Dangena emtini. Kwakiki

twa ngempela. Jabeka kudla ekhwa-
bo. Jangena elawini, laha ti-
lungiselwe kona. Jahlala. Kwa-
ngena malungu emtini etobabi-
ngelela. Bavuma. Phela yena m-
shakati angeke abuhume lutho.
Uto thulela nje. Noma sebembi-
ngelela ngeke avume, ngeke a-
shawule. Uto chawulelwa yila-
bamwe.

Kwabe sekungena yise we-
fwana echuba imbuthi. Wayinge-
nisa. Wadhi, ene, "Naku kudla
kwaho, mshakati." Wathula du
Guzeni. Wabonga Nganisi. Wa-
cela ufwana kuzena mrumtane
kokuba ansite ayiphake.

Makhotshana ke waba
naye ufwana lowo. Wamlinja
eyihlida. Wancuma shloko
nemnyeketo wawufaka esi-
tsheni, wanika ninatala.
Nemancina nesila. Wa-

nika ufwana inyama yajwa
yetimba wathi kühle aypheke.

Yavushwa, ke, bayephula
bafwana. Bayibekas ngembali
kwemshakati. Wayaba makho
tohana. Wakhipha sithebe semtini
, wasinika yisetala, ngoba ni-
natāla usemasele sithebe se-
mnyeketo nehloko nemansina,
natosale ephaka edla netingane
tabe.

Wayeseeyija kata, ke, inya-
ma leseleyo. wakela inombi
netisiva temthimba nebayeni.
kwadliwa, kwadliwa, kwadliwa.
Ngoba phela niyati kwekuthi
bekakaje kuchuchumbelwa,
kwabuye kwadliwa kudla
ngesihatchi makhotana e-
cilikisha mingci yeku-
lungisa imluti. Lemluti,
ke, sici sayo YINDLANUDLO ya-
mshakati.

Ngoba phela niyati ngeke
mshakati akudle kudla kwentini
engakunikwanga. Unukwa ngem-
buti. Kojwa akudle kudla.

Angakudli kudla lokulele.
Angaydli ife yentini ngoba iyumlaza.
Angawadli masi entini. Angayi-
dli inyama yeyuku, ngoba iyuku
ilandela banu bentini beya nga-
kese.

Ngoku ke, setidlile tinom-
bi tashuchumbela, uke seti-
qela titsha tato. Batinike. Ji-
valelise. Batipheketele kutshi
endleleni, kabuye bentini
Naye phela Guzeni atange a-
lale. Ngoba phela wuthetho lowo,
mshakati alali entini eye ko-
bika lihlobo.

Ngoba phela lihlobo leli ulibi-
ka njena, kufwanela balidla ko-
jwa. Naye mshakati abuyele
ehaya aye kolidla hona yna

Bafikela ngakesimwini.

Baberyitombi beyimashu-
mi lamathathu nambili. Leti
netizisihlanu tethwele mahe-
wu natophutwa yitona tiro-
mbi teje mandla ekuthola in-
jima.

Tangena tinombi tacucu-
bala. Kwasale kwakhanya
ngemuva. Tafinyela taba
yitigagana. Talingana ne-
lihaba lembila. Loku isimu
yiyubu, imabanje mabili,
balhipha libanje leku
cala bengakoncami nge-
mahewu.

Ithe bokuba iboda
isimu, bablala kasi baphu-
ta mahewu. Baphumula,
baphumula, besuka. Wo! He!
Tayibamba tinombi, kwamu-
ka luthuli. Wafiqe setimn-
yama phishi, tingasabu-

keki. Titha tōmo la tibuya
inhlazana tatiwabeka kasi
mahuba.

Tiwabeka kasi njena
mahuba tiyisebedile isimu
yemtini. Tishiya tinjima ne-
timbili iphume ngale. Tinji-
ma leto tilingene bamu na-
babili. Tashi ku Ohwagi, ayi
wethu, naso sikhokho saho,
osale usidla.

Wabonga Ohwagi wathi,
ene, tingisebedele tinombi
tekwethu. Tingicikela lihla-
do lami emtini. Ngeke ngisa
huluka yikanjimana. asa-
mbeni sogeta sivumle si-
yise kudla loku emtini

Sogeta, bavumle baba
bake, wate waphika koku-
tshi yibona labaya lakaje be-
nyama kanyeya. Bangena
ke muni. Babeka kudla.

baphinjda balanya kwa Qhwagi
 bakungenisa. Basekeyamla-
 nja naye bamngenisa.

Kwangena bakemntini, bato
 bongga. Bababingelela. Kwa-
 ngena kudla. Tadla tinombi
 Jasina. Javalelisa ngeku
 bita titha tato setiyamba.

Walipha lishumi m-
 khongi. Watinika tinom-
 bi wathi yimbuti yato. We-
 mukela makhotana. Wa-
 yesehipha bosheleni la-
 babili enika mkhongi
 ethi kuhle anike ninatala
 ngoba sheleni yihloko nema
 ncina. Lomumwe sheleni
 ewesisu sembuti. Babonga
 bayamba.

Tiwa

mun

Kuthe mangabe soku-
 buye Qhwagi na ncinci e

ntini, lokw bakhotiza kwapha
la lsona. Gate babuyange
-lilanga lababeyambe ngalo.
Ncinci waye wungansi
wa Ahwazi.

Babuya ceje bemisa lu-
suku lwekuyodla tiwa ka
Hayela esitolo. Ncinci wuyena
lowayephetha imali, watithe-
nga yena tiwa nashukela.
Sincithi. Babubudla.

Bacoba tiwa taba yi-
ncwaba, tabosheleni naba-
yisithupha, nesincithi saba-
sheleni lababili. Badla
badla gate bashayana nga-
-to. Kwathi bafana labebeya
mbe Geshela, babaphana-
bo.

Kwaphela ceje babuyisela
tindishi tesitolo, bayamba-
bona. Ncinci waya tanyambe te-
shela. Tate tachedu ka

605

138

K13/27

sebetochamu kela ngehays

Inombi ihlonipha.

mmmm

Guteleni uyabuta, ke, kwe-
kutshi yibobani malungu e-
ntini wake lakufwanela a-
ngababiti. Bayamtshelake.
Usethulunia kanje: - Ehlanga
na nebamu: -

Sawuyana, Usathemile?
Sewaganwa yini Mosamwama?
Utshi msha kati wake uya-
yanwa yilitshiliba? ngino
ngoba asaduli nekuya kogcala
sigcele sahe loku!

Umayani yena? ngino
ngoba ngoku magcele anesha.
Ngoba ngaletiya tisukw nati
ntshwamw ehlakula wayana
kwekutshi anesha ngoku. naye
wabidlanga kwate kwaba
mbipha efuna kushuba

K13/27

Bengithuma ngese em-
nathweni, ngini ngitohela
amayila encoseni yami
~~ebanga~~ edoma. Ingese ayi
buyi. Seyite yababuka in-
cosa yami ngoku.

Angati kwekutshi utoma-
yami umenzo wentini ngo-
ba bengini ngitogcala ma
lesheza roma eyitiboma ne
tintsheba nye, ngedele kwe-
kuba amaye. Angate ayinge
kwekutshi laha kumaywa
magcele ojuwa, ayimaywa
incosa namalesheza.

Ngomshubelo ngogiyame
ngigiyame, ngikhwashuka
kumfipha kusalila tinzobi,
nguye koshuba kunakula
sigcele sami. Ngothi sengi
buya ngitiphathela milido
ngito pheka sigwamba la-
haya edoma.

13/27

Utheme kanjani wena
ngese? Thema kanesha!
awubayani yini benze laba?
yibakhapheryana laba na beta
yo! batoyana kuthema kwaho
bakunkeshe.

The Ishela leyo ntezi ig-
cale laho edomo kwekuthi
kumaya a kuka babuki yini
ngoba tingese setifuna ku
gyama tingamayile.

Yetbula nalo ligusa
lami egusha ngitobema bemane
wami lengimnoshe kumfipha
Sengigcale ngagcala ngi-
thi kutongena ntezinde ne-
ngese yake, phinje! Kani be-
ngini ingese yake inomphe-
kane bengithole lihlahuno le
kuyiboya ngoba nemshangu-
to wentwasa awuphumang
ingese ^{yami} yeloku ithema ka-
ntshwamu ngengese yayo.

END 5605